LITERATURA · ARTS · INFORMACIÓ

PONT BLAU

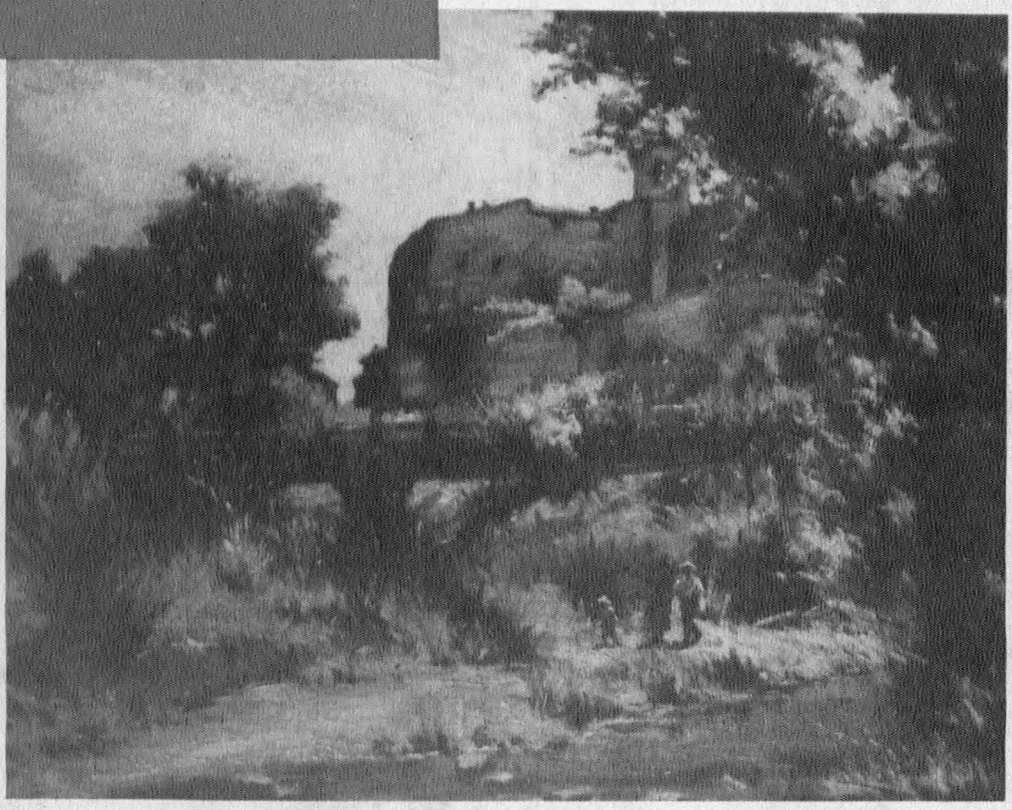

Nº 43 / 44

MAIG I JUNY
1 9 5 6

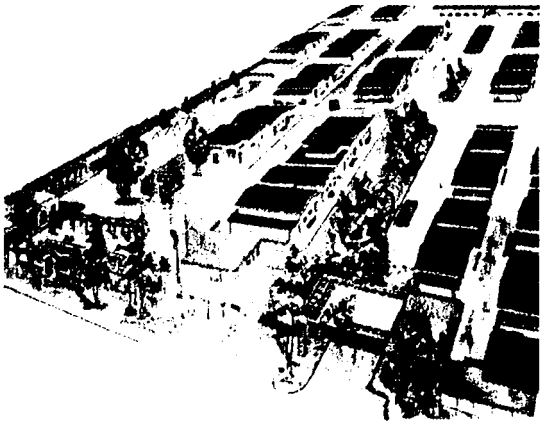

Anfa SUPER MOTEL

MONTERREY, N. L.
CARRETERA A U.S.A.
4 Km. AL N. DE
LA CIUTAT

RESTAURANT I BAR
70 CAMBRES AMB AIRE ACONDICIONAT
70 BANYS - 70 TELEFONS
BILLAR - PING-PONG - CURIOS
JARDÍ PER A INFANTS
PISCINA AMB AIGUA ELECTROPURA

S U M A R I

Paisatge de Vallfogona, oli, per VILA-PUIG . . . Portada
Editorial 177
L'espai i el temps, per RAFAEL TASIS 178
Era l'any 1906, per AGUSTÍ CABRUJA 182
Una de les gràcies de l'Empordà, per PERE COROMINES 185
Despertar, per JOSEP MASCARELL GOSP 186
Cinc poemes desolats, per ROSA LAVERONI 189
Alguns ensenyaments del lèxic pagès, per ENRIC GUITER 191
Aquella Catalunya 196

INFORMACIÓ I COMENTARIS

El Premi Joan Santamaria 1956 és atorgat a Mercè Rodoreda 197
Jocs Florals de la Llengua Catalana a Cambridge 201
Recensions, per JOAN FUSTER 213
Noticiari 214

Subscripció: Mèxic, un any . . 30.00 pesos mex.
Fora de Mèxic . . 3.00 Dls.
Un número . . . . . 3.50 pesos mex.

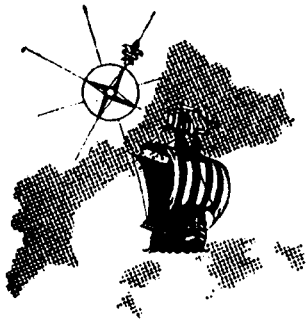

Amb tres setmanes de l'un a l'altre han tingut lloc dos esdeveniments importantíssims per a les lletres catalanes: els Jocs Florals, celebrats a la prestigiosa ciutat universitària de Cambridge, i la concessió del Premi Joan Santamaria, a Barcelona. En els dos certàmens el premi màxim ha estat atorgat a una dona: a Rosa Laveroni, la Flor Natural, a Cambridge; a Mercè Rodoreda, el Santamaria, a Barcelona. El fet marca, d'una manera impressionant, el paper destacat que les dones ocupen avui en la literatura catalana, puix en els dos casos les guanyadores han aconseguit el premi en dura competència amb diversos escriptors consagrats en les nostres lletres; en la poesia, en el cas de Rosa Laveroni, i en la narració, en el de Mercè Rodoreda.

Dedicats devotament a la defensa de la llengua de la manera més fefaent possible, que és el seu conreu assidu, els escriptors catalans aporten la seva col·laboració entusiasta a tots aquells actes literaris als quals puguin participar amb dignitat, ja siguin organitzats a l'interior ja ho siguin a l'exterior; i sigui quin sigui el lloc de residència de l'escriptor. L'estreta col·laboració entre els escriptors residents a la terra i els expatriats ha quedat assenyalada en el fet que el premi atorgat a Barcelona fos guanyat per una escriptora resident a Suïssa, i l'atorgat a Cambridge ho fos per una que viu a Barcelona.

Constatem amb satisfacció que per damunt de les circumstàncies que ens mantenen físicament allunyats els uns dels altres, hi ha una coincidència, el nostre amor a la llengua, que ens manté cordialment i fermament units en l'obra comuna.

L'ESPAI I EL TEMPS

Per RAFAEL TASIS

TOTS els manuals i articles de divulgació de les teories i descobertes del gran savi Albert Einstein han fet estat de la quarta dimensió — que no n'exclou pas una cinquena o sisena, imaginables però encara immesurables — en virtut de la qual, a les clàssiques mesures euclidianes de longitud, amplada i profunditat, vindria a afegir-se el temps. El temps, la durada, és realment, tot i que se'ns faci difícil de tenir-ne una representació material com de les altres tres, una dimensió que podem comprendre. ¿Qui no ha comprovat més d'una vegada com aquesta durada s'escursa o s'allarga segons les circumstàncies, segons l'estat d'esperit, segons la impaciència o el benestar del moment? Sense necessitat d'entrar en els complicats teoremes del físic desaparegut fa poc, admetem que, al costat de les mesures de l'espai, les de temps alteren la dimensió dels fenòmens espirituals. Vivim en un espai determinat, en un indret precís del món, en un país o una pàtria que són els nostres, perquè hi hem nascut i ens hi sentim conscientment — o rutinàriament — adherits per tot de lligams de tradició o de voluntat. Però també vivim en una època determinada, que representa, entre l'enorme massa de temps passat de la humanitat i la desconeguda, però probablement encara més important del temps esdevenidor, una etapa del camí seguit per l'espècie humana en el seu pas per aquest planeta.

No és cap privilegi, és clar, de les actuals generacions. Totes han gaudit — o patit — d'aquesta doble identificació amb un país o una època. És cert que, de vegades, en determinades individualitats, s'ha registrat un intent d'evasió del temps i de l'espai que les empresonava. Hom ha tingut, així, individus «universalistes», o que pretenien d'ésser-ho, i visionaris que evocaven el passat remot o s'endevinaven en l'ignot temps futur. Si transporteu aquesta actitud a la literatura — és a dir, al testimoni escrit d'una activitat espiritual — tenim els profetes, més o menys encertats en llurs profecies, enfront dels moralistes, dels testimonis d'uns costums i una civilització. L'actitud profètica no pressuposa pas forçosament l'encert dels esdeveniments que han de produir-se. Un profeta pot errar-se de mig a mig, i tanmateix, hom no pot llevar-li la condició profètica. Ni el moralista cal que sigui tampoc un home imbuït d'una estricta valoració ètica: pot limitar-se a reflectir els costums, bons o dolents, del seu temps. Són moralistes, doncs, Montaigne, Montesquieu, Balzac i Zola, per no mourc'ns d'una literatura prou rica en exemples de tota mena, però sobretot de moralistes. Seran profetes Nietzsche, Blake, Rimbaud i els surrealistes.

Cal fixar-se, però, en un curiós detall. Per a evadir-se d'una època cal, en primer lloc, *ésser-hi*. Vol dir això que, a dreta llei, tant testimonien de llur temps i de llur societat els profetes com els moralistes i que sovint la forma profètica, que vol ésser una rebellió contra uns costums o una època, n'és la sublimació o llur contradicció pura i simple.

El poeta, en general, tria l'actitud profètica davant del món que el volta. Si s'avé a ésser testimoni o mirall del món físic — sempre el paisatge ha estat un dels elements primordials del treball poètic — i, per això mateix, es lliga a l'espai on es troba fixat, rares són les vegades que es resigna a pintar la humanitat que el volta. La poesia èpica pinta un passat més o menys remot, sempre heroic, amb una heroicitat que, implícitament o d'una manera declarada — ja ho afirma el poeta —, està en desús en el temps d'aquest, en el moment de l'autor. La poesia lírica descriu les intimitats de l'ànima o els detalls corprenedors del món que volta el poeta — un món, però, limitat gairebé sempre, als indrets rústics o deserts; rares vegades una ciutat moderna ha inspi-

rat un poema líric. La poesia profètica invoca l'esdevenidor, descriu les edats glorioses o convulses en catàstrofes que sap deduir de la realitat present. Però, mal sigui gairebé sempre absent de la creació poètica, l'època moderna, el temps del poeta, es transparenta en silueta darrera de les seves evocacions d'un passat inventat o d'un esdevenidor deduït del present.

Desligada, doncs, oficialment, de la seva època, la poesia li ha estat sempre fidel. (A la seva manera, en certa manera: poseu-hi tots els atenuants que vulgueu. Però fidel.) I aquesta fidelitat s'ha traduït en una recerca obstinada de noves formes d'expressió, d'un vocabulari nou, d'uns ritmes nous, d'un llenguatge que, mitjançant unes el·lipsis o una imatgeria insòlites tradueixi aquesta constant desfilada de novetats de la qual, conscientment, el poeta vol desentendre's. És tota la història de l'evolució de la poesia. I, per extensió, de totes les arts, perquè seria inútil de pretendre d'establir compartiments estancs entre poesia i pintura o novella i arquitectura. Els poetes romàntics, obstinadament girats cap a una Edat Mitja més arqueològica que autèntica, renoven la forma i els recursos de la poesia, i són tan fidels testimonis de llur època, que és l'època de la industrialització, com poden ésser-ho Dickens, Balzac o Tolstoi. Els poetes clàssics — o que, imitant les formes classicitzants, es creuen que són clàssics — denuncien aquesta febre renovadora de formes i melodies. Hom acusa els romàntics d'abstrusos, bàrbars i retrògads. ¿No hem de preferir, als balbuceigs apassionats d'un Shelley, la serenitat clàssica d'un Pope? Enfront de Víctor Hugo o de Vigny, ¿qui no ha de trobar més clars, més reposadors, els versos de Delille o de Marie-Joseph Chénier? Però aviat els termes es capgiren, i els renovadors passen a ésser els clàssics. La terminologia i la imatgeria que sobtaven els profans i suscitaven les denúncies dels servidors de les velles escoles s'incorporen al vocabulari dels versaires populars, esdevenen i tot clixés. El primer poeta que va comparar la lluna creixent a una falç d'argent en un camp d'estrelles devia meravellar per la seva gosadia. Al cap dels anys que aquesta imatge és del domini públic, ens sembla banal i sense cap força poètica.

Voldria posar dos exemples. L'un és el fabulós èxit de popularitat que ha aconseguit, entre el públic espanyol — i àdhuc entre el d'altres llengües — la poesia de Federico García Lorca i, concretament, el seu *Romancero Gitano*. Sota la forma tradicional del romanç hi havia un fons modernissim i una profusió d'imatges, d'el·lipsis, de sobreentesos, que havia de fer d'aquells poemes un tast només apte per als coneixedors dels subtils elixirs de la poesia surrealista. Però tot de factors extra-poètics i alguns dels temes específics dels poemes aconseguiren d'introduir-los en la memòria dels lectors populars. És possible que algunes de llurs fórmules conservin el caràcter enigmàtic que tenien originàriament. Però mentrestant, els fabricants de cuplets les han utilitzades, han vulgaritzat les fórmules més originals, han plagiat sense contemplacions la poesia de García Lorca, i aquesta serà invocada, sens dubte, algun dia, com un títol d'honor de la poesia tradicional en front de les innovacions dels poetes moderns. (Una aventura paral·lela, però de resultats diferents, ha tingut lloc a França amb *Paroles*, de Jacques Prévert. En aquest cas, un escriptor intelligent, però no original, ha posat a l'abast del gran públic les troballes poètiques del surrealisme, i ha aconseguit amb els seus poemes una popularitat i una xifra de tiratges que René Char, André Breton, Benjamin Péret i Henri Michaux no podran mai somniar d'aconseguir, tot i llur qualitat i originalitat indubtablement superiors.)

L'altre exemple és la diferent consideració que ha tingut un poema de Joan Maragall: *La Sardana*. En un prefaci a les poesies empordaneses de Ramon Masifern, qui es vanava d'haver cantat la sardana amb propietat i inspiració, la poesia de Maragall era qualificada d'enigmàtica, absurda i incomprensible, i unes imatges tan clares (o que almenys ara ens ho semblen) com

El botó d'eixa roda, quin era
que amb tal simetria l'anava formant?
Quina mà venjativa i severa
buidava la nina d'aquest ull gegant?

són considerades com a gratuïtes i sense cap relació amb el tema.

Actualment, en una recent antologia de les poesies de Joan Maragall, la mateixa composició ha estat eliminada, per raons «òbvies», que són la seva excessiva facilitat, la banalitat de les seves imatges, la manca d'autèntica vàlua poètica del seu ritme. L'eminent antòleg deu haver considerat aquestes coses en llur condició intrínseca. Però també és possible que hagi influït en aquesta consideració la gran popularitat que, precisament per aquestes qualitats negatives, ha aconseguit el poema de Joan Maragall d'ençà del temps que el senyor Masifern el considerava com d'una obscuritat gairebé gratuïta. La poesia és la mateixa. Només ha canviat la disposició del gran públic envers el seu contingut, la comprensió general del seu llenguatge.

I els exemples podrien multiplicar-se. Hom ha presentat, durant molts lustres, i amb gran satisfacció de «chansonniers» i cronistes de diari, la poesia de Paul Valéry com a model d'obscuritat, i les seves imatges com a paradigma de gratuïtat. *Le cimétière marin*, aquella cogitació escèptica sobre la immortalitat humana, ha estat objecte de mil exègesis, i àdhuc algú va creure indispensable de fer-ne una versió «en versos francesos» traduint les metàfores en llenguatge «clar». ¿Caldrà dir quina és llur claredat als que han pogut llegir el famós poema traduit repetides vegades al català, sense que als traductors els hagi mai assaltat cap dubte sobre el significat de *ce toit tranquille où marchent des colombes* ni de *peau de panthère et chlamyde trouée?*

I és que, a posta o inconscientment, el llenguatge de cada dia, la poesia popular, la prosa comercial, la publicitat — igual que fan la decoració i l'art en sèrie amb les recerques dels innovadors estètics, diguin-se Beardsley, Picasso o Joan Miró — s'apoderen de les descobertes dels innovadors, de llurs noves fórmules expressives, de les imatges noves i les síntesis expressives, i ho desvaloren, tot i llevant-los el relatiu misteri de llur novetat. I és també en això que la poesia pertany, indissolublement, al seu temps com al seu espai.

¿Vol dir això que tota poesia, per alta que sigui, per original que ens sembli, haurà de perdre categoria i esmussar la seva novetat quan els seus imitadors se n'apoderin i totes les seves descobertes passin a la trista condició de llocs comuns? No, perquè, en realitat, allò que fa la poesia no és pas la seva novetat, ni la colpidora originalitat de les imatges i els conceptes que manipula.

Una poesia autèntica pot incloure un mínim pensament filosòfic i un elevadíssim concepte metafísic pot estar embolcallat en la roba esparracada de la mala poesia. Un altíssim poeta, com Stéphane Mallarmé, pot aconseguir a través dels meandres complicats d'un pensament nodrit de totes les inquietuds i les descobertes del nostre temps, d'elaborar poemes perfectes, que ens encisaran, més que per llur ocult significat, per la música inefable d'algun vers, joc d'alliteracions o combinació de sons:

Le vierge, le vivace et le bel aujourd'hui

o bé

Las de l'amer repos que ma paresse offense

que, en la nostra sensibilitat, desvetllen el mateix sentiment d'èxtasi admiratiu que d'altres, més carregats de significat.

I el nostre Verdaguer, amb un llenguatge ple de claredat, ric només del vocabulari popular i d'un sentiment gairebé primari de religiositat, aconseguirà prodigis d'expressió i de música en els seus *Idil·lis*.

Hi ha, i sempre hi ha hagut, dels temps més remots de la poesia ençà, una poesia obscura, esotèrica, plena de secretes ressonàncies, al costat d'una poesia clara, transparent, popular. El «trobar clus», les cogitacions de Maurice Scève, com la llarga i conceptuosa meditació del nostre Ausiàs March, formen part del patrimoni mundial de la poesia, com hi figuren el gongorisme, el marinisme, l'eufuïsme, i tants d'altres noms com adoptaren les diferents escoles en què la poesia adquiria un rostre enigmàtic i una expressió revessa a la fàcil comprensió. I a llur costat, hi ha hagut sempre la poesia oberta, que es refia de la immediata comprensió popular, que construeix damunt pensaments simples o sublims unes fra-

ses musicals i uns ritmes ben escandits. Tots dos corrents han coexistit i coexisteixen, tant, que àdhuc han pogut conviure en un mateix poeta, com en el cas de Góngora. (Sembla, precisament, que un dels signes de l'autèntica poesia és aquesta facilitat d'expressar-se en els dos registres alhora, de fer poesia obscura i poesia clara, apta immediatament per a ésser gustada per tothom. Vegeu, entre nosaltres, l'exemple de J. V. Foix.)

*

Els homes de la nostra generació haurem tingut el rar privilegi de veure el naixement, el desenvolupament i la creixença i gairebé la decadència — o si més no, una immobilitat que sembla ésser-ne el presagi, si no el símptoma — d'un nou art, que ha hagut de crear-se, en poc més de mig segle, el seu llenguatge, la seva sintaxi, la seva expressió. Aquest art és el cinema, que ha aconseguit amb una rapidesa fulminant un lloc sense precedents en el conjunt de les necessitats de l'home modern. És un art que ha anat avançant a les palpentes, entre una fàcil imitació de les fórmules i regles teatrals i un afany instintiu de desprendre-se'n i cercar unes lleis pròpies d'expressió. Les ha anades descobrint ràpidament: els diferents plans, el fons encadenat, el *travelling*, el *flash-back*, o retorn enrera, la veu en *off*, la sobreimpressió... Són els equivalents dels el·lipsis del llenguatge poètic, de les descobertes dels novel·listes moderns, i cada aplicació d'aquestes novetats expressives reclama de l'espectador una certa experiència, una col·laboració que nosaltres, fidels seguidors del nou art, hem anat adquirint a mesura que s'han anat implantant, i que per a les noves generacions són ja un valor entès. El cinema ha descobert un llenguatge el·líptic, uns símbols nous i admesos per tothom, una dinàmica de l'expressió que s'adiuen molt amb les necessitats del nostre temps. El secret del seu èxit, tot i la baixa qualitat que molt sovint tenen els seus productes comercials, és precisament aquesta adequació a la seva època i a les nostres necessitats. Però totes aquestes innovacions expressives haurien resultat inintel·ligibles per als primers espectadors dels primers films projectats.

La poesia, art molt més il·lustre i infinitament més vell que el cinema, ha anat cercant, a través dels segles, les seves formes d'expressió. Ha hagut d'ajustar-se, conscientment o no, a les circumstàncies de temps i d'espai que la voltaven i la condicionaven. És natural que, en un moment de trasbals general, de vastes inquietuds, de revoltes i desespers, temptegi les fórmules d'un nou llenguatge que tradueixi totes aquestes coses que sent al seu entorn i que dicten la veu balbucejant dels poetes del nostre temps, torsimanys o mèdiums de la nostra angoixa. I si el seu llenguatge aconsegueix de traduir aquestes inquietuds i de revelar-nos els nostres problemes, no hi haurà ningú que gosi de trobar-lo enigmàtic i gratuïtament obscur.

Ara, si l'endevinalla és de tan poc gruix que no pagui la pena d'emprendre'n la traducció, la poesia moderna s'hauria extenuat en un joc sense recompensa ni justificació. Que és una altra manera de dir que haurà traït, alhora, la seva terra i la seva època.

Era l'any 1906...

Per Agustí CABRUJA

I

Devien ésser a prop de les quatre de la matinada quan la mare de l'Estevet va despertar-se tota sobresaltada i, encara nerviosa i agitada del somni que havia tingut, baixà del llit i se n'anà amb un bocí d'espelma encesa a la cambra del seu fill.

Estevet, aixeca't: el teu germà és mort! Acabo de somniar que un bagul negre flotava sobre les aigües del mar!

El minyó, sempre callat i tan dòcil, acostumat a obeir, va desensonyar-se i al cap d'un moment ja era a la cuina.

—Beuràs una mica de llet i anirem tot seguit a casa del consignatari... Allà han de saber alguna cosa!

Li posà un bol damunt la taula, amb un xic de pa, i el noiet s'assegué.

—Fes-ne via, no t'entretinguis... Jo vaig a acabar de vestir-me.

Ell seguia menjant, tot sol i amb parsimònia, absent als nervis i a l'angúnia de la seva mare.

La dona va tornar a aparèixer.

Quin mal punt vaig tenir de deixar-lo ésser mariner... Tantdebó se l'hagués endut el seu oncle, a fer sants a Olot!

Dreta al peu de la taula, ara es posava el mocador al cap i se'l nuava sota la barba.

—Deixa-ho aquí sobre, si ja estàs... Ja ho recolliré després, quan tornem.

Va apagar el llum, i s'encaminaren cap a l'escala.

II

Van anar fent via carrer Mercaders avall, com dues ombres estranyes i solitàries que de tant en tant il·luminaven els fanals de les cantonades: sense distreure's arribaren aviat a Santa Maria del Mar. Ella es persignà en passar davant del temple i desembocaren al Passeig d'Isabel II, adossat a l'antic passeig que els barcelonins encara coneixen pel Passeig de Baix Muralla.

Ja ho sé que en aquestes hores encara serà tancat, però esperarem... A casa tampoc no hi hauria estat bé!

Així ho feren. En arribar a la casa Martorell, que tenia les seves oficines com a armadors i consignataris de vaixells als Porxos d'en Xifré, mare i fill romangueren allí palplantats davant d'aquella porta forta i massissa de finals del segle divuitè.

L'Estevet es va seure a terra. Arrambat en un angle d'una de les velles columnes de pedra que formen les voltes, escagarritxat de fred, anéu a saber en què pensava l'infant.

En aquell moment va passar prop d'ells una mossa primeta i airosa amb una flor al cap, acompanyada d'un jove que tenia tots els aires d'un mariner.

La Miquela els clavà ullada. Després, seguint-los els passos amb la mirada, va fer en un to amarg:

—Com no és el meu fill... És preferible rebregant-se amb les bagasses que negat!

La parella es va anar perdent en la foscor de les voltes i desaparegué.

Després havia de veure com amb passa lenta i cauta s'anava acostant un vigilant.

—Espereu algú? —li preguntà aquell home, en veure-la allí sola amb un noiet.

—Espero el senyor Martorell, de l'agència... Em convé parlar amb ell tan bon punt arribi!

Després d'un breu silenci, el vigilant preguntà:

—Què sou de fora?

No. Sóc d'aquí Barcelona mateix. Visc al carrer Mònec, número 7, quart pis.

—És estrany, doncs, que no sapigueu que fins a les set no arriben els mossos, i a quarts de vuit els escrivents... Si em voleu creure, val més que us en torneu cap a casa a dormir, que aquí agafareu fred.

Il·lustració de GIMENEZ BOTEY

La dona va estar a punt de contar-li el que li passava, però es va retenir. Hi ha molta gent que no creu aquestes coses; si davant teu posen una cara de circumstàncies, després, quan t'han deixat s'hi fan un tip de riure.

Va preferir donar la impressió que, efectivament, era un bon consell el que li donava i que així ho faria.

Quan va tornar a quedar sola, va dir a l'Estevet que s'aixequés.

—Ja tornarem més tard.

Però, en lloc de tornar-se'n cap a casa, el que va fer va ésser donar la volta pel passeig fins al Parc de la Ciutadella, i en veure que encara havia d'esperar-se molt abans que l'agència obris, va optar per a anar a recloure's un parell d'hores a l'església de la Mercè, que ja havia sentit el primer toc de les seves campanes.

III

Després de posar el dit a la pica de l'aigua beneita, es persignaren i anaren a agenollar-se al peu d'un banc que hi havia allí en un racó del costat esquerra, a l'entrada mateix del temple.

—Mira, aquí podràs dormir una estona... —va dir, a cau d'orella, a l'Estevet.

La criatura, si bé no ho demostrava ni s'havia planyut, no desitjava pas altra cosa.

Ella va seguir agenollada. Va dedicar una pregària a la Verge de la Mercè, patrona de Barcelona, perquè socorrés al seu fill gran, si per cas esdevingués cert el pressentiment que l'agullonava.

De sobte, va sentir com ganes de plorar.

«Sembla que encara el veig, pobric, quan el vam acompanyar jo i l'Estevet al moll, amb el seu farcell de roba i el seu feix de llibres... "Aquest xic es pensa que és un *barco* de passeig, això, pel que es veu, que un hi ve a passar temps i a llegir *cuentos*... Quina edat deu tenir?" Tots els mariners, mirant-se'l des de coberta, hi feien broma... Què sabia, l'innocentó!...»

A poc a poc ho anava recordant tot, reproduïa mentalment l'escena d'aquella tarda en què el seu hereuet s'embarcava per primera vegada iniciant la seva vida de mariner.

Després, al moment de salpar, el comiat eufòric, emocionat:

—Adéu, mare! Adéu, Estevet!

En el silenci, en la solitud de la nau deserta i penombrosa del temple, la pobra dona trobava plaer evocant totes aquestes coses i les llàgrimes li regalimaven cara avall.

IV

Eren a prop de les vuit quan abandonava l'església. El temps havia passat com qui diu sense adonar-se'n. Havia tingut temps de tot; d'avivar encara més la seva obsessió, el seu pressentiment; d'oir missa; de deixar dormir una bona estona recolzat en aquell banc de fusta el seu caganiu... Però, ara era qüestió de tornar a caminar, d'arribar amb quatre gambades al Passeig de Colom i de dret cap a l'agència. Podria ésser que el senyor Martorell ja hi fos, abans que els seus empleats. Els amos sempre són més puntuals que els mossos.

—Ara, tu, Estevet, allarga les cames, i no t'encantis...!

A mesura que s'anava acostant cap als Porxos d'en Xifré, i veia macips i mariners i carros de trabuc que se'n van a carregar a les estibes als molls, se li feia més viu dintre seu el fibló de la imatge del mar.

No s'havia pas equivocat. L'agència ja estava oberta i estones ha que el senyor Martorell hi estava remenant papers.

—Bon dia tingui...—féu la Miquela, al moment d'entrar, en veure el senyor Martorell allí dret darrera una taula escriptori.

—Bon dia... Què se li ofereix, senyora?

—Jo sóc la mare de l'embarcat en la goleta uruguaia *Maria*, el jovenet Marc Parés.

—Ah, sí... Ja recordo.

—Venia per veure si tenia alguna nova d'aquell *barco*... No en sap res?

—L'única cosa que sé és que fa dies que ha sortit de l'Havana i va camí dels Estats Units.

—Jo li venia a preguntar això perquè aquesta matinada he tingut un somni que no em deixa estar tranquil·la.

— Quin somni heu tingut?

La Miquela li va explicar el seu somni desolador. La mar estava calma, llisa, i una nau s'enfonsava suaument, pel seu propi pes. Després, en lloc de sortir la nau, ix un bagul negre i sura sobre les aigües.

El senyor Martorell se l'havia escoltada seriosament, amb posat greu.

— No és que sigui maniàtica o que cregui en els esperits; però he despertat amb el pressentiment que tinc el fill negat... Per això volia saber si vostès en sabien notícies.

— Nosaltres, les notícies, les rebem amb retard... De totes maneres, heu fet bé de venir. Estaré pendent, i si hi ha alguna novetat ja us ho comunicaré tot seguit.

— Gràcies. Li agraïré molt... Perdoni la molèstia.

I la Miquela, amb el seu petit Estevet, se'n va entornar cap al seu pis.

Unes setmanes després hom enviava a buscar la Miquela al seu domicili del carrer Mònec. Efectivament, la goleta *Maria*, amb matrícula de l'Uruguai, poc més o menys a la mateixa hora en què la mare de l'Estevet havia tingut aquell somni macabre, naufragà en les aigües del golf de Mèxic, a conseqüència d'una de tantes tempestes que es registren en aqueix mar traïdor, precisament quan des de l'Havana navegava rumb als Estats Units... Un matí, els seus disset tripulants, gent catalana la majoria, junt amb un gosset, van ser recollits extenuats, per uns pescadors, a la platja d'una cala de les costes de l'Atlàntic, a l'altura de Charleston.

S'havien salvat tots.

Al moment del naufragi, havien tingut temps de saltar tots a la barca de salvament, i després de trenta-dues hores a la deriva, la mar els llançà en terra.

*

UNA DE LES GRÀCIES DE L'EMPORDÀ

La desena gràcia de l'Empordà és la Muga, que si té nom de dona com una gavatxa, no arreplega una gota d'aigua que no hagi plogut en terres de llengua catalana. La Muga és el riu empordanès, que no és riu, i encara, fins després d'ajuntar-se amb les rieres de Bussols i Cursavall. Jo l'he passada sense adonar-me'n caminant del Puig de Bassegoda fins a Custoja i Sant Llorenç de Cerdans. Però d'Albanyà a altre Sant Llorenç de la Muga, xamosa vall d'adustes delicies, les aigües clares corren més abundants pel seu llit. Tal vegada passava per allí una ruta romana, perquè encara avui s'hi veuen les restes de tres ponts. Anant de Vuira a Buadella, per pujar a la Mare de Déu de la Salut, tornes a trobar la Muga més ampla i potent. ¡Quantes vegades he seguit tot a la vora del seu pas, venint de les Escaules cap a Pont de Molins, i m'he deturat a reposar al peu de la cascada de la Caula, que salta pel cingle, com una cua de cavall esgarrifada per la brisa! A cada banda de ribera les terres pugen altes, deixant una ampla vall on les runes d'una església romànica acaben de donar un aire sentimental al paisatge. També aquí els meus records es confonen amb els d'aquell esperit rodamón que va ésser el meu pare: els marges humils del Ricardell i els canyissos del Llobregat, les hortes de Riberó i l'estesa de la Muga devés Cabanes i Peralada, s'entrevien totalment amb els episodis de la gesta paternal i ben sovint no sé si era ell o jo que aquella vegada trèiem les anguiles de sota les pedres i se'ns esmunyien del puny clos. I d'aquí cap en mar trobes la Muga anant a Roses i a Cadaquers, abans de perdre's en els estanys traïdors al caminant, on s'oeixen de nit bruels misteriosos, sospirs de fades o potser lamentacions dels déus antics de Rodes. — PERE COROMINES

5

POEMES DESOLATS

Flor Natural als Jocs Florals de la Llengua Catalana

I

Com un gorg sense llum ni remors d'aires tendres,
sospirós pels estels i l'esclat de les ales
que mai no el signaran i es morfon lentament
sense un crit d'esperança...
Així em passen els jorns, òrfe d'aquell meu cant
que posava clarors en l'aspror del camí.
Si l'amor fou neguit, m'era dolça l'espina
i com ocell orbat, el dolor m'era càntic.
Ara el feix de l'amor, damunt el cor cansat
és només solitud
de la flama feroç devorant en silenci
la vida que es consum lluny de tu, lentament,
sense un crit d'esperança...

II

Com l'animal ferit, morir ben sola
de cara al cel només, dins la malesa
abastada amb dolor, fora recances
d'uns lligams ja trencats, passat el fàstig
del darrer desengany, trista metzina
necessària a la mort... Morir ben sola,
els ulls de bat a bat a l'alegria
del gran despullament. Dolç oblidar-se
del dard que m'aterrà, misèria d'altri
però meva també. Morir ben sola,
estalviar el meu crit en la tenebra:
certa de la claror...

III

Cor desolat, vela al vent de la tarda,
passa rabent aquest freu de sirena.
Si l'has vençut, sempre més el teu somni
en sentirà l'impossible enyorança.
Cor desolat, dins sos ulls qui fós nàufrag
sense records de la pàtria llunyana.
Timons ardents de les hores enceses
sense ponents ni desigs de cap alba.
Cor desolat, nua roca deserta,
presa del vent i del sol i de l'aigua.
La llibertat si ara és plor serà càntic,
cor desolat, en la vida més alta.

IV

Pedra i l'udol del vent damunt la pedra
si s'alça alguna veu, si no el silenci
de l'implacable sol bevent-se l'aigua
en la més fonda deu. Ales sinistres
dels corbs esgarriats. No hi ha el misteri
de l'alba, del ponent . . . La llum, la roca
castigada pel foc . . . Aquesta pedra
et vol cridar, Senyor, crida ta pluja
i Tu no li respons. Perduda, sola,
fins a l'entranya roc, què espera encara?
Digues, on ets, Senyor?

V

Rera del mur, segures,
sento belles paraules
cridant imperioses
en retorn a la terra,
antiga pàtria trista.
La meva passa immòbil
s'ha arrelat en la fosca.
Els ulls àvids reclamen
la dolça claror seva.
El mur la defenia
i el cor, covard, no gosa
emprendre la conquesta.

ROSA LAVERONI

DESPERTAR

Per Josep MASCARELL

Maria estava dubtosa. L'anhel de retornar a la vila li feia vore l'Institut amb l'opressió d'una presó... Però havia d'estudiar: calia repassar aquelles matemàtiques, tan difícils d'assimilar.

Una de les companyes, no recordava quina, encara que podia haver estat Elisabet, la de les ànsies líriques, havia tret a conversació el melangiós tòpic de la primavera. La primavera florida, amb flaire encisadora de tarongina i flor d'ametler. Encara Elena, l'amiga i professora, va afegir no sé què sobre sentor sensual i esclat de vida...

Des d'aleshores ençà, aquell neguiteig de tornar de bell nou al poble la corprenia: i un nostàlgic deler de trescar altra volta aquells indrets l'empentava a deixar els estudis aquells dies de vacances pasquals i anar-se'n a la vila, al caliu i l'amor de la família.

Així, oblidant estudis i oposicions, tres dies abans que començaren les festes, ja estava Maria en la seua llar.

A Vilallonga, l'hora del despertar té sempre un encís subjugador. Aleshores, a l'abril, aquest encant es feia sentir prou més. Pel finestral obert cara l'horta gandiana, començava a entrar a dolls el sol matiner amb l'aire fragant de tarongina i altres efluvis de primavera...

Fa poc s'ha alçat la nena del llit. Encara endormiscada, s'acosta a la finestra i, sota la carícia del sol, es desperesa satisfeta.

S'albira des d'ací la verda catifa de l'horta tarongera i una ratlla de blau grisós que, amb bona imaginació, pot perdre's pel mar allà sobre la costera de Les Fontanelles, al terme de la Font En Carrós.

No lluny del finestral, passen i es creuen infinits camins i senderols que s'internen per tota l'horta. Per ells s'escolen tots els matins bona cosa de vilatans que la treballen... Però, aquest matí, quasi només són les dones les que hi van passant. En especial jovenetes més matineres que ella.

Llavors, quan està admirant-se desvanida en el mirall de la calaixera, sent que vénen acostant-se cap allí un pomell de jóvens cantant amb joiosa expansió matinera.

Maria s'aboca al finestral i en mirar allò el cor se li ompli també del goig que tots porten als llavis. Als llavis en cançons i als braços en floració primaverenca. Roses, clavells i un que altre ramell de floretes jardineres. Però més que altra cosa, a manolls, a gavells, pitjades contra les sines palpitants de les donzelles, l'embriagadora flor del taronger.

- Hola, Maria — li fan rient —. Devies haver vingut.

— Bé que s'ha adormit la gandulona... — retrau alguna.

— Però, què no penses baixar, Maria, a collir-ne, de flors i tarongina?

La nena queda sorpresa. Tant de preguntar alhora la mareja. Contesta al darrer:

— I per a què en voleu tanta, de flor de taronger?

Tots riuen escarotats.

— Ai, Maria — li retrau Mercè —. ¡Els costums de ciutat, ja t'han fet oblidar els nostres?

— Però, és que no saps a com estem? — termina Antònia — Avui és el dia de la Salpassa!

Ja el sol calfa de ferm la vila, matinera i neta, quan les campanes anuncien joioses que el Senyor i tota la comitiva religiosa han eixit de l'Església per començar el seu itinerari d'acomiadament. Cada ama, a la porta de sa casa, espera excitada i satisfeta que la Salpassa arribe, seguint la drecera enramada, al propi portal, tan pulcre i enjoiat aquest matí...

Mireu, gaudiu també, que bonics i acollidors es mostren tots els vestíbuls de les cases per rebre la darrera i simbòlica visita del Redemptor. Tota la família, aquest matí, s'ha afanyat per embellir la llar, l'altar de

Il·lustració de TARRAGÓ

casa i el carrer, com escau a dia tan senyalat i magnífic. Sobre la familiar tauleta valenciana, ara vestida amb el cobertor més bell i estimat de la mare, es mostra el polit i acollidor altaret de la família.

Ací veureu ara la flor del taronger quasi elevada a llum, encens i mirra en nova epifania, en devota adoració. És ella qui fa ensems de florides columnes i de garlandes, d'ara i de dosser, d'encenser fragant, quasi bé d'altar! La imatge ha esdevingut sols un menut detall enmig d'aquesta exuberància de flors i d'efluvis, l'exaltació primaveral i religiosa.

Sobre la tauleta, amb més tarongina desfullada i alba, es presenta a la benedicció divina, la sal, el pa i el pitxer d'aigua. També l'ofrena del millor de la collita darrera i els ous més selectes, recent posts per les gallines . . .

I en els pits, els cors emocionats i fervorosos!

*

Passa la comitiva amb monòtona cerimònia, casa darrere casa, carrer darrere carrer. Cullen els acòlits les ofrenes; trasllada al caixó els diners el sacristà; i els ous, ben curosament, a la cistella . . .

Mentre, el vell senyor rector torna a canviar la sal, i espolsa, ja amb palès cansament, sobre tota la família, animals i llar, la benedicció darrera, amb el salpasser . . .

La xicalla, entretant, pega, entusiasmada i ferma, amb llurs masses de carrasca sobre els rastells i les portes dels casalots tancats.

La Salpassa · que tot ho arrasa,
si del Senyor no vol bendició . . .

I semblen talment àngels destructius, com aquell que ja fa segles anunciara Moisès al poble d'Israel . . .

Ha lliscat ja el dia cara al llac blavós de la nit. Una nit també plena de fragàncies encisadores i desassossecs primaverals.

Maria, després d'haver sopat nerviosa i de pressa, puja de dos en dos els graons de la seua cambra empesa per un ben estrany neguit de trobar-se sola. ¡Quina diada aquesta, tan plena de complaences íntimes i novelles inquietuds . . . !

Ha obert la porta i, fent així com una manyagueria de gata aviciada, s'ha enfilat tot seguit a contemplar-se al mirall brunyit de la calaixera. Es mira i es remira, diria's que intrigada, i es descobreix com si ella mai no s'haguera vist . . . Copsa si aquelles coses tan atrevides que els fadrins cobejaven dir-li a cau d'orella escauen ben justament . . .

—Eres tan atractiva, tan bella, Maria!—li havia dit ell, l'Antoni, aquell amic tan eixerit. Abans, però, l'havia demanada per promesa, cosa que la va sorprendre i li encengué el rostre d'encisador rubor . . .

Igual, igual que ara, en recordar-ho.

Maria deixa l'espill. No sap què la corprén tant i la inquieta. Anhelosa s'aboca a l'ampli finestral cercant en la nit no sap quina cosa. Parpellegen les estrelles, com dubtoses també d'aquell neguit. Sols la lluna li somriu, burleta i indiscreta, amb cara bondadosa i familiar . . . Fins sembla que vol parlar-li.

Llavors intuïx Maria que ací té la veritable primavera, la primavera florida de l'amor.

—Bona nit, amiga—li diu joiosa, a la lluna ja confiada—. Bé serà que sigues tu la primera a saber-ho: demà li diré a l'Antoni que sí!, que també l'estime.

València, maig del 1956

ALGUNS ENSENYAMENTS DE LÈXIC PAGÈS

Per ENRIC GUITER

RESULTA tradicional reconèixer dues menes d'activitats a tots els que atreu l'estudi d'una llengua morta o viva; poden remirar més particularment el fons o la forma: vull dir que la seva atenció pot fixar-se sobre les obres mestres literàries concebudes amb l'ús dels mitjans d'expressió de la llengua considerada, o bé, al contrari, sobre l'estudi d'aquests mitjans d'expressió per ells mateixos. Hi ha aquí una mena d'oposició de contingut i de continent.

S'atribueix a l'estudi del contingut el nom de literatura, i al del continent, el de gramàtica i filologia, disciplines agrupades sota l'apel·lació col·lectiva de lingüística.

Les lleis de la lingüística permeten d'aixecar un edifici atractiu, més que més en el domini romànic, on coneixem tan bé el punt de partença, el llatí, i els punts d'arribada, les llengües romàniques actuals.

Les obres mestres literàries són els fruits excepcionals d'un nombre reduït d'esperits molt especials: són degudes als grans homes, a individus excepcionals, fora de la norma mitjana. El llenguatge, al contrari, és una secreció col·lectiva per excel·lència; resulta veritablement característic d'un grup humà. Ens permet d'atènyer, no l'accidental, sinó la realitat pregona. Les produccions literàries tenen un valor humà molt general; el llenguatge té un valor ètnic: se'n pot esperar una col·laboració amb les ciències històriques per dibuixar el passat remot de la humanitat. Cada punt de vista té el seu interès, i l'un no pot fer oblidar l'altre.

Entre les branques diverses de la lingüística, n'hi ha una, tota de minuciositat i de detall, per la qual confesso una tendresa particular: és la dialectologia. Buscar les variants possibles, emparentades amb una llengua literària sobre el seu domini propi, veu's aquí el que sovint pot revelar-nos horitzons inesperats i perspectives insospitades.

Ben entès, la recerca d'aqueixes variants suposa informacions esteses a l'àrea on es pretenen examinar. Per part meva, he ajuntat tals informacions, poble per poble, sobre tota l'extensió de la Catalunya pirinenca i de les comarques occitanes veïnes.

Els resultats relatius a un mateix mot o a una mateixa forma, portats sobre un mapa mut, es reparteixen sovint de manera molt instructiva: voldria estudiar aquesta repartició, referint-me més que més als mots del vocabulari pagès.

Un primer fet que no pot deixar d'atreure la nostra atenció, és quan el mapa no porta variants, quan el vocable és idèntic a ell mateix sobre tota l'extensió del domini català i occità recorregut. En aquesta mateixa evolució, o en aquesta mateixa tria de mots llatins, com no veure el rastre d'aquella comunitat ibèrica, que l'arqueologia estableix d'Empúries i de Castell-Rosselló a Enseruna, i molt més enllà de cada banda?

A més, el mot comú catalano-occità resulta fortament diferenciat dels seus homòlegs francesos o castellans: *neu* (enfront de *neige* i *nieve*), *foc* (enfront de *feu* i *fuego*), *oli* (enfront de *huile* i *aceite*), *clau* (enfront de *clef* i *llave*), . . .

A vegades, una diferència fonètica insignificant, portant sobre la pronunciació d'una *a* final àtona, no basta per infirmar el valor de l'exemple: *civada* (enfront de *avoine* i *avena*), *ceba* (enfront de *oignon* i *cebolla*).

Sovint, el mot atesta una comunitat hispànica oposant-se al francès: *dallar* (enfront de *faucher* i *dallar*), *segar* (enfront de *moissonner* i *segar*), *avellanes* (enfront de *noisettes* i *avellanas*), . . .

Encara més ampla es demostra la comunitat de les llengües romàniques mediterrànies, terme final dels assaigs de classificació dels romanistes. Aquests, en efecte, després d'haver provat d'oposar les llengües romà-

niques de l'est i de l'oest, o els tres blocs iberorromànic, gal·lorromànic i oriental, concedeixen el seu favor actual a un conjunt de llengües romàniques mediterrànies, les dues península ibèrica i itàlica amb un pont occità, de les quals es separen dues llengües aberrants, el francès marcat d'influència germànica, i el romanès marcat d'influència eslava.

Considerem, per exemple, els mots que designen el «gram». Estic gairebé assegurat que, sobre presentació d'un bri de gram, nou ciutadans sobre deu contestarien: «És una herba», sense ser capaços d'una identificació més avançada. Ara bé, cosa estranya, el nom indígena de la planta és conegut admirablement en tots els pobles sense excepció. El fet és encara més remarcable, si pensem que algunes plantes, com la rosella, sobre la determinació de les quals no vacil·laria cap ciutadà, són l'objecte d'una veritable anarquia lexical. El nom de la rosella, quan no desconegut, canvia quasi d'un poble a l'altre. És clar que hi ha predomini de *rosella*, «la rosa petita», en la zona occitana, Capur, Cerdanya, Baridà, Urgell, Andorra i Besalú; la forma *roella*, més catalanitzada fonèticament, ocupa Conflent, Salanca, el Rosselló meridional, Empordà, i fa aparicions múltiples en la part restant de Rosselló. Però, en concurrència amb aquestes, encontrem *cascall* en els Aspres, *pavot* al Donezà, *maldull*, referint-se a una propietat perillosa i poc coneguda de la planta, en diversos punts de la frontera lingüística, més enllà de la qual el mot torna a aparèixer sota les formes *maldel* i *mandel*. Altres designacions deuen ser emprades al vocabulari infantil, i al·ludeixen al color de la flor: *capellà*, al nord de Conflent, evoca un rubicund canonge rabelasià; *senyora*, a l'est, una dona que ha abusat dels afaits; però la majoria d'aquests termes es refereix al gall i a la seva cresta: *gall* a Rosselló i Vallespir, *galleret* al Besalú nord-occidental, *quiquerequic* sobre les Alberes i al Besalú oriental, *gallerós, gall-galleret, gall i gallina*, etc., en diversos punts.

Ens estenem sobre aquesta varietat de noms de la rosella, abans de tornar al nostre humil gram, per a fer ressaltar millor, per contrast, la seva uniformitat de designació. Pertot encontrem un hereu directe del llatí *gramen*, emparentat, des d'una rel indoeuropea *ghro-*, amb els mots germànics alemany *gras*, anglès *grass* (*gespa*), al. *grün*, angl. *green* (*verd*), angl. *to grow* (*créixer*), etcètera... Com que *gramen* era neutre en llatí, els seus descendents són masculins o femenins, masculins a Cerdanya i al sud de les Alberes, femenins al nord, i, a més, proveïts d'una *a* final a Andorra i Urgell, d'una *a* inicial aglutinada de l'article femení, en la part major de Rosselló, Vallespir, Conflent i Occitània limítrofa. D'on les formes *gram, grama, agram*. Si les aproximem del cast. port. *grama* i de l'it. *gramigna*, constituim un bloc que s'oposa al francès *chiendent*. Aquesta mateixa «història de gos» del francès, torna a aparèixer en alemany, amb *Hundgras*, i en anglès, amb *dog's grass*, el que uneix bé el mot francès als seus corresponents germànics. Notem que en grec el gram s'anomenava *àgrôstis*, i que el nom savi de la planta *cynodon* és una refecció sobre el mot francès.

*

Les comunitats catalano-occitanes són, però, limitades; si en fos altrament, no hi hauria lloc, en efecte, de distingir l'un de l'altre el català i l'occità. I les dues llengües posseeixen, per altra part, oposicions molt importants, que anem a examinar ara.

Aquestes oposicions són primerament d'ordre fonètic, i, encara que vulguem fer un estudi essencialment lexical, no podem deixar de notar el canvi de fisonomia d'alguns mots, passant d'una llengua a l'altra.

Ja hem senyalat, accidentalment, la divergència de tractament de la *a* final llatina. Sigui o no seguida de *s*, el seu terme és la vocal neutra *æ* sobre tot el nostre domini català, fora d'Andorra i Urgell, on la seqüència de *s* li val el timbre *e*. Sobre el domini occità, la *a* no seguida de *s* està representada per *o* al Narbonès, al Perapertusès, a la part major del Fenollet, i al País de Foix; per *a*, al Donezà, al País del So i en cinc pobles del Fenollet limítrofs del català: Trevillac, Montalbà, Belestà, Cassanyes i Latorre-de-França; per *u*, en la regió de Sornià. Seguida de *s*, la *a* occitana és pro-

nunciada *o* al Narbonès, a l'est del Perapertusès i en la vall superior de la Bolzona; *e*, en el restant de la zona occitana.

Així el mot *vaca* té les pronunciacions diverses, *bàkœ* en català, *bàko, bàka* i *bàku* en occità, mentre el seu plural *vaques* sona *bàkœs* o *bàkes* en català, *bàkos* o *bàkes* en occità.

Un fet segurament més important, perquè interessa una vocal tònica, és el tractament de la *u* llarga llatina. Mentre que el català la conserva, en acord amb les altres llengües romàniques meridionals, l'occità la palatalitza en *ü*, al País de Foix, al Donezà, al País de So, a la part major del Fenollet i en els tres pobles occidentals del Perapertusès, Cucunyà, Dullac i Rofiac; en *ö*, al Narbonès, a la part major del Perapertusès, i als cinc pobles del Fenollet ja esmentats. Aquest tractament *ö* mossega lleugerament sobre el domini català, a Vingrau i al Capcir (exceptuant Matamala).

El llatí *acucula*, que ha donat el català *agulla*, és representat més al nord per *agüllo, agülla, agüllu, agöllo, agölla, agöllœ*.

Sempre en el domini de les vocals tòniques, com deixar de notar les diftongacions, més freqüents en occità, mentre que el català monoftonga, encara que hagi diftongat a moment donat davant d'una *iod?*

Català: *bou, ou, truja, fira, cadira, cirera, puça, perer.*

Occità: *biou, iou, treijo, fieiro, cadieiro, piuze, perier.*

L'occità afavoreix les permutacions de fonemes; per exemple, de *cabra* farà *crabo, craba* o *crabu*. Però sovint es més conservador de fonemes intervocàlics, que el català fa desaparéixer; manté *razin* o *pozoll*, enfront de *raïm* o *poll*.

En fi, l'occità, com el francès, tendeix a apropar l'accent tònic de la fi del mot. En mots com *cimice* o *persicu*, el català ha guardat el seu lloc a l'accent llatí amb *xinxa* o *préssec*, mentre que l'occità ha avançat l'accent dins *cimet* i *presset*.

La morfologia actua en el vocabulari quan un mot no es presenta amb el mateix gènere en les dues llengües: aquest és el cas de *fang*, masculí en català, i femení, *fanga*, en occità.

Però és temps de limitar-nos a fets més pròpiament lexicals.

Divergències apareixen quan un mateix objecte no és designat amb mots de mateixes rels.

Així el *gall* es diu *pull* en l'occità limítrof; el *pardal* — donat el seu color gris fosc —, *passerat* — derivat directe del llatí *passer* —; la *dona* — del llatí *domina*, «mestressa» —, *fenna* — de *femina* —; els *nens, gojats;* el *ferrer* — el que treballa el ferro —, *faure* — hereu del llatí *faber* —; *serrar* llenya, *ressegar; esmolar* — recordant el mitjà, la mola —, *agüsar* — recordant la finalitat, l'acuïtat —; *encendre* — reduir en cendres —, *allümar* — tornar lluminós —; *trencar, copar; pedregar, grellar; plata, argent; ampolla, botella* o millor *caveta; sarments, bizes; ganivet, cotell;* etc. . . .

Aquesta llista es tornaria ràpidament monòtona, tant resultaria fàcil augmentar el nombre dels exemples; els que hem presentat, sense sortir del lèxic pagès, basten per portar la convicció.

Però, encara trobem divergències lexicals, quan un objecte és designat amb mots de mateixes rels. Passa que l'occità usa molt sovint de derivats, i més precisament de diminutius, mentre que el català guarda el mot original.

Així el llatí *sole* és representat pel català *sol* (cf. cast. port. *sol;* ital. *sole*); però l'occità ha necessitat, com a punt de partença, un diminutiu *soliculu*, «el sol petit», del qual ha fet *solell, sorel* o *soleu* (cf. fr. soleil).

El llatí *caule* té hereus fonètics normals en el català *col* o el francès *chou;* l'occità ha preferit partir d'una «col petita», d'un *caulittu*, d'on ha tret *caulet*.

El llatí *clauu* ha donat molt naturalment el català *clau* (o el francès *clou*); però l'occità li ha preferit un diminutiu, *clauellu*, «clau petit», i en fa *clavell*. Aquest mot existeix en català — i el castellà l'hi ha manllevat —, però amb el sentit metafòric que coneixem, cosa que justifica l'ús del diminutiu.

Veu's aquí, amb *solell, caulet* i *clavell*, que estan usitats els tres sufixos romànics, *-iculu, -ittu* i *-ellu*.

Altres sufixos tenen un valor despectiu; és el cas, per exemple, del sufix *-aceu*, que ha

donat amb *coruu* (català *corb*) l'occità *corbàs*.

Crec que resulta inútil insistir més sobre les oposicions catalano-occitanes: ja són prou paleses.

Voldria passar ara a un altre gènere d'oposició lexical, no a una oposició nord-sud, sinó a una oposició est-oest, a una oposició de la plana i de la muntanya.

Quin és el nom del «teulat» sobre la zona que estudiem? La contesta varia amb el lloc d'origen del subjecte interrogat. En principi l'occità contesta per *tet*, representant, com el francès *toit*, el llatí clàssic *tectum*, i el català, per *teulat* o *teulada*, representant el masculí o el femení de l'adjectiu *tegulatu-a*, que significa exactament «fet de teules»; el mot català ha guanyat una bona part del Fenollet.

Però en les valls inferiors del Tec, de la Tet i de l'Aglí, igual que sobre les baixes Corberes, els noms del teulat ja esmentats cedeixen la plaça a *terrat*, val a dir «coberta de terra pisada», encara que tots els teulats hi siguin fets ara de teules. Aquest vocable arriba fins a una línia jalonada per El Voló, Llauró, Cameles, Nefiac, Estagell, Cuixà, Montgallard.

Aquest fet va lligat, és clar, amb una tècnica vella de construcció, abandonada fa temps; el *terrat* era possible només en una regió de febles precipitacions atmosfèriques; l'àrea on sobreviu el seu nom, és centrada sensiblement sobre El Barcarès, pol europeu de la secada, i el seu límit coincideix aproximadament amb el de les caigudes de pluja inferiors a 600 mm. per any.

Però si seguim caminant cap a l'oest, a través del domini de *teulat*, constatem un canvi nou; Cerdanya, la Vall de Ribes, Andorra substitueixen *llosat*, «coberta feta de lloses», a *teulat*. Aquest terme bé correspon a la tècnica de la coberta usada en aquelles comarques. Aquí també la natura mana: les valls altes reben caigudes de neu abundants, que la llosa deixa lliscar millor que la teula. En el Diccionari General, Pompeu Fabra defineix «llosat» per una aliança de paraules molt atrevida: «teulat fet de lloses»...

Un altre exemple d'oposicions entre la plana i la muntanya és associat a un fet de fonètica, a l'explicació del qual ja fa anys que treballem: la sonorització de l'oclusiva sorda velar inicial, amb zones d'elecció al Pirineu Centro-oriental, a Sardenya i a l'Itàlia central. Així, el català respon per *ganivet* al francès *canif*, per *gripau* a *crapaud*, per *grípia* a *crèche*, per *gresol* a *creuset*, per *gàbia* a *cage*, etc....

Però, a l'interior del domini català, alguns mots es presenten amb la inicial sorda *k*, altres amb la sonora *g*: *créixens* o *gréixens* corresponen al francès *cresson*.

Un d'aquests mots ofereix la sonorització en una porció del nostre domini, al llarg de la costa. Es tracta del representant del llatí *coruu*. La forma a sonora inicial, *gorb*, puja fins una línia jalonada per Palaldà, Llauró, Pontellà, Bao, Calça, Salses, Fullà, Rocafort de les Corberes, Gruixà. Més lluny de la costa, encontrem *corb*, *corbàs* o *escorbàs*.

Els noms del «gripau» oposen encara l'est a l'oest. El nom llatí d'aquest animal, *bufo*, no ha sobreviscut, i les seves designacions són molt variades actualment: *sapo* en castellà i portuguès, *rospo* en italià, etc.... Sobre un territori important subsisteix un mot derivat del germànic *skrapan*, amb el francès *crapaud*, l'occità *crapau* i *grapau*, el català *gripau*.

Però en Rosselló, Baix-Conflent, Vallespir, Empordà, Besalú, la Vall de Ribes, apareix esporàdicament un terme *galàpat*, fortament concurrenciat per *grapau*, que gaudeix de l'ajuda analògica de l'occità i del francès. Aquest mateix mot torna a trobar-se amb una sorda inicial, *calàpat*, en altres punts del domini català, particularment a les Balears.

*

Després d'haver posat en evidència línies divisòries, com les que separen el mar de la muntanya, o, més que més, Llenguadoc de Catalunya, decantem-nos ara cap a fenòmens d'unió, fets que ens duran a ajuntar territoris més o menys extensos sota un mateix títol.

Ja s'ha parlat en altres ocasions d'un País de Kin o de Kœn, el que voreja el mar del *litus Cyneticum* (la vora kinètica)

d'Auienus, o que estén més en darrera els estanys de *Sordicen*, sempre segons el mateix autor; el que, des de *Canet* fins al *Canigó* o a *Canavelles* assembla els nombrosos *Cànoes*, *Cànova*, *Canamall*, *Canterrana*, etc. . . ., sense descuidar la capital *Ruskino*.

Són doblades les coincidències toponímiques de coincidències lexicals? Tenen alguns vocables una sort particular al llarg de la vall mitjana i inferior de la Tet?

En primer lloc estem estranyats per alguns fets fonètics, els quals podem anomenar enfosquiments vocàlics. Així el grup tònic *ou* pot reduir-se a u. Els mots llatins *iugu* i *puteu* han donat en català *jou* i *pou*, en occità *juc* (o un derivat) i *puts*. Però sobre el territori de Capcir, Conflent i Rosselló, aquests mots es redueixen a *ju* i *pu*. Les àrees no són contínues, i *pou*, més particularment, té amples ressorgiments en la vall inferior de la Tet; però hi ha aquí un fet de conjunt.

En el mateix ordre d'idees, el nom de l'*eruga* veu la seva inicial passar de *e* a *u*. L'occità, com el francès, designa l'eruga per un hereu de *canicula* «la gosseta», imatge no massa clara, hem de confessar-ho: d'on formes tals com *canillo*, *canilla*, *canillu*. El català ha quedat fidel al llatí *eruca*, esdevingut fonèticament eruga. Però Rosselló i la vall mitjana de la Tet, fins a Noedes, Serdinyà i Pi, transformen *eruga* en *uruga*. Es pot veure aquí només una dilació regressiva; però s'ha produït només en la zona on s'encontren *pu* i *ju*.

La morfologia té les seves particularitats, ella també. Per exemple, el corresponent de *pisces*, «els peixos», és caracteritzat per una palatal interior que exigeix una vocal de sosteniment; l'occità presenta *peixes*, *peixis*, *peixi*, amb una *iod* sovint perceptible abans la *x*; excepcionalment, al Narbonès central, la silibant no ha estat palatalitzada per la *iod* que la precedeix, i encontrem *peisses*; el català ha realitzat una quasi unanimitat sobre *peixos*: dic «quasi» perquè el nostre vell País de Kin posseeix un plural monosil·làbic *peis*, sense *x* i sense vocal de sosteniment.

Però és temps de passar a la lexicografia estricta, i veure com el país de Kin ha perdut alguns mots, n'ha guanyat d'altres o ha manifestat preferències.

El «buc» bé porta aquest nom de la Cerdanya a l'Empordà (Andorra i Urgell prefereixen *arna* i *tou*); és designat per *büc* o *böc* en occità. Però, inclosa en aquest vast domini del *buc-büc-böc*, trobem al llarg de la Tet una zona que ha perdut el vocable. Consta del Conflent sencer i del Rosselló al nord de Montoriol, Pontellà, Sant Nazari, i al sud d'Espirà de l'Agli, Pià i Santa Maria. El buc només hi queda designat per la perífrasi de *caixa d'abelles*, i aquest terme arriba fins als pobles occitans fronterers. En tot, cent vuit ajuntaments, entre els quals Perpinyà, han perdut un vocable, que havien conegut versemblantment en una època anterior.

L'ús de la perífrasi al lloc d'un terme perdut correspon a un empobriment lexical; anem a veure ara un enriquiment lexical amb una creació de mot especial.

El «blat de moro» és un cereal d'importació relativament recent: no li corresponia cap mot antic de les llengües europees. Una manera còmoda d'anomenar-lo consistia a conservar-li el seu nom caraïb: és la solució adoptada per l'alemany, l'anglès, el castellà i el francès.

Altres llengües han volgut fabricar-li un estat civil recordant amb més o menys fantasia el seu origen; així l'italià el diu *granturco*, el català central *moresc*.

Altres encara li han atribuït el nom d'una cereal veïna, el «mil», fent-lo seguir a vegades de l'adjectiu «gros». Aquest és el cas del portuguès amb *milho* i de l'occità amb *mil gros* (País de Foix), *mil* (Donezà i Narbonès), *mill* (País de So, Fenollet, Perapertusès).

El català pirinenc prefereix, en general, *blat de moro*.

Però, cap a l'est de la línia divisòria del català i de l'occità, l'àrea d'un tercer vocable s'insereix entre les de *mill* al nord i de *blat de moro* al sud. Es tracta, una vegada més, del nostre País de Kin, amb tot Conflent, i Rosselló al nord de Calmelles, Forques, Vilallonga dels Monts, Argelers, i al sud de Montner, Baixàs, Pollestres, Pià, Santa Ma-

ria. El terme adoptat és el de *blat d'India,* amb les quatre pronunciacions possibles: *blatindi, bladdindi, belatindi, blandindi.*

Altres vegades el País de Kin s'acontenta d'afavorir un vocable particular, entre diversos concurrents designant una mateixa cosa. El llatí *canis* s'ha perllongat amb el català *ca,* el francès *chien,* l'italià *cane* o el portuguès *cão.* Però prop del Pirineu, *canis* ha topat amb vells mots indígenes, que no ha pogut treure de les seves posicions, i que es mantenen sempre, el castellà *perro* i el catal. occit. *gos.* El català posseeix doncs dos mots, *ca* i *gos,* coneguts ambdós dels subjectes parlants. Estudiem l'ús espontani d'aquests dos mots sobre la nostra zona d'informacions. Encontrem *gos* al Narbonès, al Perapertusès, al Fenollet septentrional, al País de Foix, a Cerdanya, Andorra, Urgell, Baridà, Berguedà, la Vall de Ribes, Besalú, Vallespir, Empordà i la Costa Vermella fins a Argelers inclòs.

Voltat pel domini de *gos* quasi del tot, el nostre País de Kin, un poc crescut, prefereix l'ús de *ca* a Conflent, la part major de Rosselló, Capcir, Donezà, el País de So i el Fenollet meridional.

Per designar el *poble,* l'occità prefereix el mot *vilatge;* entre aquests dos dominis amples, el País de Kin manifesta encara una originalitat, optant per *endret,* a Capcir, Conflent i Rosselló, al nord de la línia jalonada per Llauró, Tresseres, Artafà, La Torre d'Elna.

Quan es tracta de *munyir* la vaca, l'occità es serveix d'un verb rizotònic, que és *muze* al País de Foix i al Donezà, *mulse* més a l'est, igual que a Capcir i a l'alt Conflent; el català usa sobretot d'un verb d'infinitiu feble, *munyir,* rizotònic, però al nord-est de Cerdanya *múnyer.* Entre aquelles dues zones, el baix Conflent, Vallespir, Rosselló i el nord d'Empordà han creat un verb *mulsir,* que uneix al radical septentrional l'accentuació meridional.

Altres vegades, les formes rosselloneses i conflenteses presenten senzilles alteracions fonètiques de les formes més meridionals.

(*Continuarà*)

*

AQUELLA CATALUNYA

Aquesta és aquella tan benaventurada, gloriosa i fidelíssima nació de Catalunya, qui en el passat era temuda per les terres i les mars; aquella qui, amb sa fidel i valenta espasa, ha dilatat l'imperi i senyoria de la casa d'Aragó; aquella conquistadora de les Illes Balears i regnes de Mallorca i de València, foragitant els enemics de la fe cristiana; aquella Catalunya qui ha conquistades aquelles grans Illes d'Itàlia — Sicília i Sardenya — les quals els romans, en llurs primeres batalles amb els cartaginesos, tant trigaren a conquistar, i en les quals arbitraven gastar gran i la major part de llur Estat; aquella qui aquella vetustíssima i famosíssima Atenes, d'on és eixida tota l'elegància, eloqüència i doctrina dels grecs, i aquella Neopàtria, havia convertides en sa llengua catalana; aquella Catalunya que diversos regnes veins, de França i d'Espanya i d'altres, ha romputs, fugats i perseguits i mesos a total extermini; aquella Catalunya que sots el rei en Pere, llavors regnant (1285), es defensà contra tots els príncep del món, cristians i moros, els quals tots li foren enemics. Pels quals i altres singulars mèrits, que contar seria superfluïtat, aquell bon rei en Martí, en la Cort de Barcelona, coronà la dita nació i li apropià, per les seves singulars fidelitats, aquella dita del Psalmista: Gloriosa dicta sunt de te, Cathalonia.

(Paraules del bisbe d'Elna JOAN MARGARIT, dites el 1454 contestant la *Proposició* [discurs de la Corona, ara en direm] de l'Infant Joan, lloctinent del seu germà el rei Anfós el Magnànim, en les Corts de Barcelona).

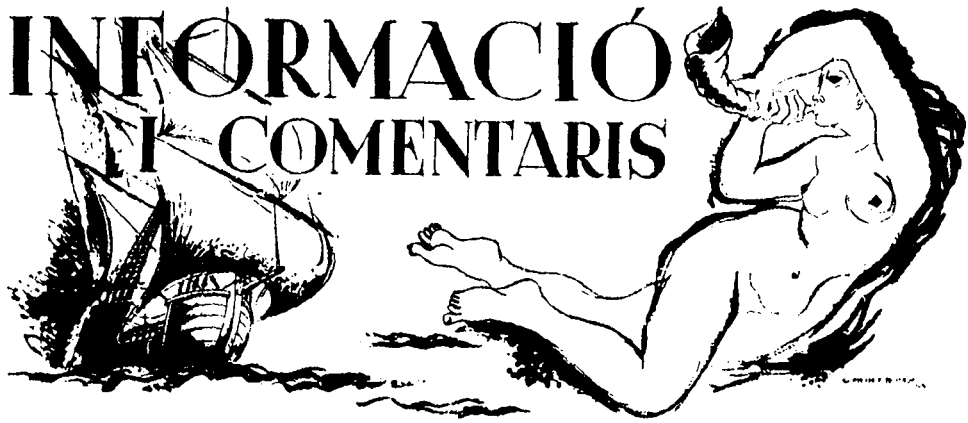

EL PREMI JOAN SANTAMARIA 1956 ÉS ATORGAT A MERCÈ RODOREDA

El dia 26 de maig, com s'havia anunciat en la convocatòria per al «Premi Joan Santamaria» 1956, es va reunir a Barcelona el jurat que havia d'adjudicar el premi a una de les cinquanta vuit obres rebudes. La tasca del jurat no fou ni lleugera ni fàcil degut al gran nombre de treballs que va haver de llegir i qualificar i al fet que entre aqueixos treballs fossin molts els de qualitat. Això és molt encoratjador i ha de ser remarcat amb satisfacció pels lectors catalans. A Catalunya i a l'exili hi havia una veritable expectació per a conèixer el resultat del concurs destinat a honorar la memòria d'un dels nostres escriptors més populars, perquè es considerava que seria com un sondeig de l'estat actual de la literatura narrativa catalana, de més amplitud — per raons que el lector sagaç comprendrà fàcilment — que altres, també molt estimables, que es vénen celebrant a dintre i a fora de Catalunya.

Pel veredicte i les impressions d'un jurat que publiquem a continuació, els lectors s'adonaran del procediment de selecció i de l'interès que el concurs ha desvetllat entre els nostres escriptors. Als editors de PONT BLAU, publicació a Mèxic, ens plau fer constar la cordial participació d'alguns escriptors catalans residents en aquest país i el fet que més d'un dels treballs enviats des de Mèxic figura en el grup de premiables «per llur excepcional qualitat, que els feia igualment dignes de recompensa», segons paraules del jurat.

Felicitem la guanyadora, que de fa anys té un lloc ben destacat en les lletres catalanes, i els entusiastes i benemèrits organitzadors del concurs.

LLISTA DE LES OBRES REBUDES

Escenes de verema, Episodis de la vida d'un noi, Sòsia, L'eterna nosa, La costa, Limus l'heroic, L'anarquista de Terrassa, La província, Via Sant Jaume 10567, Pares i fills, El poble, Els vius i els morts, La novel·la de dues vides, Com un somni, La dona i el llagut, El testament de la tia, L'Àngel, Una nit d'orgia, Visions d'Egipte, Boira endins, La Comtalera, El mascaró, Els nuvis cerquen pis, Oració fúnebre (suspense), Marta, Un foraster a l'illa, Carnaval, Cop de lluna, En Candi, Fulls d'un dietari, Germana serp, Un fet divers?, Criats de viuda, L'atracador, Mentre toquen a morts, Catorze resultats, Tarda de futbol, Retalls de la vida, Cura de silenci, Diari íntim d'Abel, Z.3, àngel de la guarda, Katherine, La nit impossible, Plou i fa sol, L'escolanet, Residència femenina, El comte Aleksander, Un plat per a Monel, Primavera, any 2000, La representació, Les cadenes de seda, Café de Montparnasse, El retorn d'Arxibald Stirling, L'estèril venjança, L'ermitana de Santa Elena, Pecat mortal, La gran desil·lusió i *L'ocell de foc.*

VEREDICTE DEL JURAT

Reunit el jurat del «Premi Joan Santamaria» a Barcelona, el dia 26 de maig del 1956, i en presència dels 58 treballs rebuts, acorda després d'un estudi detallat de les obres concedir per unanimitat el susdit premi a la narració *Carnaval*, de la qual resulta ésser autora Mercè Rodoreda, resident a Ginebra. Davant el gran nom-

FONDO DE CULTURA ECONOMICA DE MEXICO

Distribuïdors exclusius per al Brasil:

MESTRE JOU & Cº, LTD.

R. João Bricola, 24-23º S. PAULO
R. Senador Dantas, 76-2º RIO
R. Misericordia, 1-1º BAHIA

G.I.G.S.A.

AUDITORS
COMPTADORS
PROMOTORS
I ORGANITZADORS
D'EMPRESES MERCANTILS
I INDUSTRIALS

•

Articulo 123 N.º 129 - Despa. 202-203-204
Tels. 36-71-56, 10-16-23 y 21-68-58
MEXIC 1, D. F.

bre de treballs que són mereixedors de recompensa, i en la impossibilitat de distingir-los tots, acorda crear tres accèssits, el primer dels quals, de mil pessetes, és atribuït a la narració: *El retorn d'Arxibald Stirling*, de la qual és autor Ventura Porta i Rosés, de Barcelona, i dos més de cinc centes pessetes a les obres *Un fet diuers?*, de Ramon Bardés i Abellà, de Sabadell, i *Plou i fa sol*, de Jordi Sarsanedes i Vives. Acorda així mateix esmentar d'una manera destacada per llur excepcional qualitat, que les feia igualment dignes de recompensa, les narracions següents: *Un plat per a Monel*, *Cop de lluna*, *Via Sant Jaume 10567*, *La provincia*, *Un forastер a l'illa*, *L'atracador* i *Marta*.

Recomanà també per a l'edició, tenint en compte llur correcció i l'interès que tenen a la lectura, les següents narracions:

Els vius i els morts, *La dona i el llagut*, *Mentre toquen a morts*, *Cura de silenci*, *Tarda de futbol*, *La nit impossible*, *Primavera, any 2000*, *Residència feminal*, *La Comtalera*, *La novel·la de dues vides* i *Escenes de veremа*.

I, considerant que no corresponen a una estricta definició del mot «narració», acorda també destacar la qualitat literària dels treballs *El poble* i *Visions d'Egipte*.

Ferran Soldevila, Ramon Aramon i Serra, Joan Escofet i Soler, Rafael Tasis i Rafael Dalmau, secretari.

IMPRESSIONS D'UN JURAT

Per Rafael Tasis

Poques vegades com amb el «Premi Joan Santamaria» s'haurà trobat un jurat literari amb la feina que ha representat, per als meus companys i amics Soldevila, Aramon, Escofet, Dalmau i jo, llegir les cinquanta-vuit novel·les que aspiraven al premi i destriar-ne «una» que en fos indiscutiblement mereixedora. Hi havia, he de confessar-ho, una certa prevenció per part d'alguns dels jurats en quant a la qualitat literària i, principalment, a la puresa i correcció del llenguatge dels candidats a la recompensa que havien creat uns quants amics de l'enyorat autor de «Visions de Catalunya» per a commemorar la seva obra i el seu nom i, ensems, estimular el conreu d'un gènere que, almenys fins ara, tenia poques oportunitats d'edició. Temíem que els llargs anys d'anormalitat i la manca d'escoles, premsa, ràdio, etc., en català, haguessin fet baixar el to general de correcció de la llengua literària i que, sobretot els escriptors joves, manifestessin una tendència a les formes més insidiosament fàcils de construir damunt tòpics i frases fetes forasteres, mal traduïdes a la nostra llengua.

He de dir —i l'amic Aramon, especialment qualificat per a això i obligatòriament consagrat a estudiar-ho, era el primer a reconèixer-ho d'una manera pública, i amb prou satisfacció — que aquesta temença era infundada. La qualitat di-

guem-ne «gramatical» i el to literari d'una gran majoria de les obres presentades era indiscutible. Si hagués*sim* jutjat per aquest criteri únicament, més d'una trentena de les narracions mereixia el premi. A la meva particular puntuació trobo, en efecte, 23 obres qualificades amb la xifra màxima i 23 més amb la que li segueix, en quant a llenguatge; 16 que tenen la màxima puntuació en quant a estil literari i 20 més amb la nota immediatament inferior. Ens vàrem haver de refugiar, doncs, un cop feta aquesta comprovació, ben satisfactòria per a tots, i d'haver fet aquesta primera tria, en la comparació d'arguments, de la unitat de la narració, de la manera de resoldre-la (sembla que la cosa més difícil és trobar el desenllaç d'una «nouvelle») i això ens obligà, en la nostra confrontació de parers, a anar sospesant una per una les cinquanta-vuit obres rebudes i llegides. I una altra vegada haguérem de constatar que també en aquest ram hi havia innegables encerts i que la tria no s'adverava gens fàcil. Acordàrem, doncs, de fer una primera tria d'obres dignes del premi, que en comprenia 24, i damunt d'aquesta fer-ne una altra de més severa, que ens en deixà només onze en discussió. Posades aquestes onze damunt la taula, procedírem a la votació. Tots cinc vots anaren, sense vacil·lació, a l'obra *Carnaval*. Com que la generositat dels donants del premi havia ultrapassat un bon tros les cinc mil pessetes anunciades, vàrem creure necessari de crear tres accèssits, el primer dels quals fou adjudicat, també per unanimitat, a *El retorn d'Axibald Stirling* i els altres dos a *Un fet diversi?* i *Plou i fa sol*. Però també estimàrem que, posat que no teníem possibilitat de donar més recompenses, no haviem de deixar sense esmentar les altres obres que havien entrat en consideració per al premi, i així férem constar l'excepcional qualitat de set narracions que ens havien interessat d'una manera particular i encara de recomanar, ultra aquestes, a l'atenció d'uns possibles editors, tretze altres treballs meritoris.

Fou amb la consciència d'haver fet la cosa més aproximada a una estricta justícia que els cinc jurats ens presentàrem, sortint de la mena de catacumba on haviem deliberat, a l'altra mena de catacumba familiar, on havia nascut la idea del Premi i on la imatge de Joan Santamaria, en un expressiu retrat de Pere Català presidia el menjador i els discursos, com moltes vegades hi havia presidit, físicament i amb la seva autoritat vehement i maliciosa, lectures i discussions. Ens hi esperaven uns quants amics, donants del premi o concursants, els quals tingueren la gentilesa d'esperar a l'hora del cafè — però el dinar fou honestament casolà i de bona mena per a poder ajudar a prendre paciència — a què, després d'un eloqüent discurs d'Antoni Bergós, gran amic de Santamaria i magnífic cònsol dels lleidatans a Barcelona, en el qual s'explicà el significat del premi i foren regraciats tots els que, en un o altre sentit, hi havien contribuït — donants, autors i jurats — el secretari, l'escriptor i editor

CONSTRUCCIONES

ROS

ARQUITECTURA

Projectes i edificacions urbanes

ARQS. A. PEYRÍ I A. GASSOL

Parque Melchor Ocampo, 40-1
Telèfon 36-17-65 - MÉXICO, D. F.

ELMON
S. A.

FABRICA D'ARTICLES DE CAUTXÚ

*

Calzada de Tlalpan, 911
Tels. 19-04-33 i 19-85-77
México 13, D. F.

Rafael Dalmau i Ferreres, va llegir el veredicte del jurat. La lectura del nom de cada una de les obres premiades anava seguida de la petita cerimònia d'obrir la plica que contenia el nom de l'autor respectiu. Fou així com els assistents a l'acte, començant pels cinc jurats, saberen que havien donat el premi a Mercè Rodoreda, novel·lista i poetessa allunyada de molts anys ençà de Barcelona i que en revistes de l'exili i en diversos Jocs Florals de la Llengua Catalana havia donat proves del seu talent renovat i exquisit. L'autora d'*Aloma*, absent, fou aplaudida pels presents, entre els quals hi havia uns quants competidors dissortats. El primer accèssit fou per a Ventura Porta i Rosés, un nom que no deia res a gairebé ningú dels reunits, probablement perquè no donen a les emissions locals de la ràdio una atenció que els hauria permès de conèixer un dels més populars i — diuen — intel·ligents guionistes. Els de Ramon Bardés i Jordi Sarsanedes, sonaven, en canvi, amb un ressò més familiar. El primer, àdhuc, es trobava present, i restà esbalait d'un èxit en el qual no pensava gens. Hagué de rebre, en nom propi i dels altres autors afortunats, l'aplaudiment unànime dels altres comensals.

En unes breus intervencions, tots cinc jurats hagueren de dir les excel·lents impressions que havien tret del concurs i d'afirmar com, de distints punts de vista — qualitat idiomàtica i literària, interès, varietat d'estils, originalitat dels arguments i àdhuc to moral de les narracions, emprant «moral» en el sentit més ample — el concurs havia estat un gran èxit. Ho ha estat, en efecte, tant per la qualitat com per la qualitat de les obres presentades; per haver-hi participat — els segells de correus en donen fe — escriptors residents a Catalunya, a les Illes, a França, a Suïssa, a Mèxic i a l'Argentina, i per l'afirmació que representa, i que tant havia de satisfer els patrocinadors del Premi i els donants que el feren possible, que un gènere interessant com és la «nouvelle», poc conreat semblava a casa nostra, podia trobar més d'una cinquantena d'escriptors dotats per a excel·lir-hi. I, modestament, el jurat pogué afirmar la seva total imparcialitat, de la qual uns dies després podia tenir una nova confirmació: una de les obres presentades era d'un germà d'un dels seus cinc membres; doncs bé, no solament cap dels altres no va saber-ne res — com no sabé res de la identitat dels altres concursants — sinó que ni tan sols el féu figurar entre els recomenats per a l'edició, tot i que, vull reconèixer-ho, no desmereixia pas gaire dels altres. Tots plegats, repetint el que ja havia dit Antoni Bergós, podíem estar contents del «Premi Joan Santamaria»: els generosos donants, els cinquanta-vuit autors concursants, els autors premiats i àdhuc els jurats. I, més distants, però, en definitiva, més interessats que ningú en aquests resultats, els lectors catalans, que estimen la nostra literatura i que veuen amb joia aquesta nova prova de la seva vitalitat.

Barcelona, maig del 1956

PREMI JOAN SANTAMARIA 1957

*Per tal de commemorar el nom i l'obra literària de l'escriptor català Joan Santamaria es convoca novament un premi literari que durà el nom de l'il·lustre autor de «Visions de Catalunya» i que serà atorgat el dia 25 de maig del 1957 a l'autor d'*una comèdia o drama en un acte, *original i inèdit, escrita en català, d'acord amb les bases següents:*

1. Podran prendre part en aquest concurs tots els escriptors catalans, sigui quina sigui llur residència, originaris del Principat, les Illes, País Valencià, Andorra, Rosselló, Alguer i qualsevol altre indret on sigui parlada la llengua catalana.

2. Les obres que aspirin al Premi Joan Santamaria 1957 hauran de tenir una extensió mínima de vint-i-cinc pàgines holandesa (21.5 per 27.5) i un màximum de trenta-cinc pàgines del mateix format, i seran mecanografiades a doble interlínia i en exemplar duplicat.

3. Les obres hauran d'ésser trameses sense signatura, amb una plica adjunta a l'exterior de la qual figuri el lema o el títol de l'obra, i que contindrà el nom i el domicili de l'autor.

4. Els originals hauran d'ésser tramesos abans del 19 d'abril del 1957, segon aniversari de la mort de Joan Santamaria, a la següent adreça: Ferran Canyameres, Rambla Catalunya, 68, 2º, Barcelona.

5. L'import del Premi Joan Santamaria 1957 és de cinc mil pessetes i no podrà ésser dividit. Tampoc no podrà ésser declarat desert, llevat d'acord unànime dels cinc membres del jurat.

6. El Premi Joan Santamaria 1957 serà adjudicat el dia 25 de maig del 1957 per un jurat de cinc membres, els quals seran els senyors Jaume Gras, Joan Oliver, Jaume Rosquellas i Alessan, Joan Sales i Ferran Canyameres, actuant aquest darrer com a secretari.

7. L'adjudicació del premi es farà per majoria absoluta de vots dels cinc jurats, i s'efectuaran totes les votacions que calgui fins a obtenir un mínim de tres vots a favor d'una obra determinada.

8. La concessió del Premi Joan Santamaria 1957 a una obra teatral en un acte no implica la cessió dels drets d'edició ni de representació per part de l'autor premiat ni cap compromís quant a l'edició o l'estrena de la seva obra. Tanmateix, en cas de representació o publicació, haurà d'esmentar explícitament que ha obtingut el Premi Joan Santamaria 1957 sota el títol de l'obra.

9. Els originals no premiats podran ésser recollits per llurs autors, prèvia identificació i obertura de la plica, fins a sis mesos després de la concessió del Premi, al domicili ja esmentat del secretari del jurat.

Barcelona, 26 de maig del 1956

El professor Frank Pierce, llegint el seu discurs

JOCS FLORALS DE LA LLENGUA CATALANA A CAMBRIDGE

El diumenge dia 6 de maig proppassat, els Jocs Florals de Llengua Catalana foren celebrats a la sala del Christ's College de la Universitat de Cambridge. El fet que enguany aquesta vella universitat anglesa, de tan vella tradició i de fama mundial, acollís els nostres Jocs Florals proscrits els ha donat una valor i un sentit especial.

La sala de l'antic col·legi, d'estil gòtic, amb les parets cobertes de plafons de fusta treballada i les altes finestres amb vitratges de color, formava un marc poc corrent però adequat a la vella festa dels trobadors. Un brillant sol, de veritables primavera mediterrània, excepcional a Anglaterra, fou excel·lent ornament de la diada.

A la capçalera de la sala penjava la bandera de les quatre barres, amb un escut superimposat amb la creu de Sant Jordi, armes comunes d'anglesos i catalans.

La sala era plena de gent, molts restant drets prop de les portes d'entrada, cosa que privà que els tocatardans poguessin entrar.

A les 2 en punt, el vis-canceller, suprema autoritat de la universitat, professor B. W. Downs, master de Christ's College, vestint la toga acadèmica, ocupà la presidència, acompanyat dels mantenedors: doctor J. M. Batista i Roca (Cambridge), professor J. Trueta (Oxford), Joan Gili (Oxford), professor J. B. Trend (Cambridge), professor Frank Pierce (Sheffield). J. M. Ordeig actuà de secretari. El professor Peter Russell (Oxford) per prescripció facultativa es veié impossibilitat d'assistir a la festa.

El vis-canceller de la universitat pronuncià en català les paraules rituals: *S'obre la festa.*

El president dels mantenedors J. M. Batista i Roca començà llavors el seu discurs en anglès, que continuà després en català i del qual fou donat, en acabar, un resum en anglès. Exposà com la vitalitat de la llengua catalana ha vençut els intents de destruir-la i plantejà els problemes amb què la cultura catalana haurà d'enfrontar-se en el moment en que les terres catalanes reprenguin llur vida normal a la pròxima caiguda del règim totalitari castellà. El discurs d'estil sobri i mesurat, adequat a l'ambient universitari anglès, però de conceptes profunds i vigorosos, féu molta impressió en l'auditori com a guiatge pels temps que s'acosten.

El discurs fou interromput pels macers de la universitats que entraren a la sala, portant llurs maces d'argent, per acompanyar el vis-canceller a una altra cerimònia universitària.

Seguidament J. M. Ordeig, que actuà de secretari, llegí el veredicte que publiquem en altre lloc. Oberta la plica del poema *Cinc poemes desolats*, premiat amb la Flor Natural, resultà guanyadora Rosa Laveroni, de Barcelona, qui, present, fou saludada amb grans aplaudiments.

Els mantenedors, acompanyant la poetessa premiada, sortiren a rebre la reina i les dames de la cort d'amor i portar-les a la presidència. Fou aquest un moment de gran bellesa que impressionà profundament el públic anglès que hi havia a la sala. Mentrestant uns músics de Jesus College interpretaren des de la galeria una música provençal del segle XIV. La reina de la festa, senyora Amèlia Trueta de Strubell, entrà a la sala del braç del seu pare el professor J. Trueta. Les vuit dames d'honor foren les senyoretes M. Alcoverro, L. Antònio, C. Badia, V. Duran, V. Martí, G. Regàs, J. Trueta i M. R. Voltó.

Les cinc poesies de Rosa Leveroni que guanyaren la Flor Natural foren llegides primer en català per l'autora i després en traducció anglesa deguda al professor J. B. Trend.

Ventura Gassol, que amb la seva composició *Ginesta* guanyà l'Englantina, impossibilitat d'assistir a l'acte, envià aquest telegrama: *Desolat impossibilitat assistir Jocs Florals en esperit sóc amb vosaltres us abraça tots i beso la mà nostra i única reina avui símbol de nostra i única pàtria Catalunya amb la fe i l'esperança de veure-la ben aviat lliure. Vostre.* – Ventura Gassol.

(Com a corolari, ens és plaent fer constar que el guanyador ha instruït la comissió organitzadora que els cabals destinats a premiar el seu treball siguin destinats a beneficiència i l'obra de cultura que els donants considerin pertinents.)

La Viola d'Or fou adjudicada al conjunt de poesies *Cérvol de silenci*, de Ramon Folch i Camarasa, de Barcelona. Una d'elles, i *Ginesta*, de Ventura Gassol, foren llegides en català per Amadeu Sole-Leris amb gran emoció. Les traduccions angleses foren admirablement llegides per dues noies i un jove de l'escola de drama de la universitat.

El professor Frank Pierce, de la Universitat de Sheffield, president de la Anglo-Catalan So-

La reina de la festa i la seva Cort d'Amor

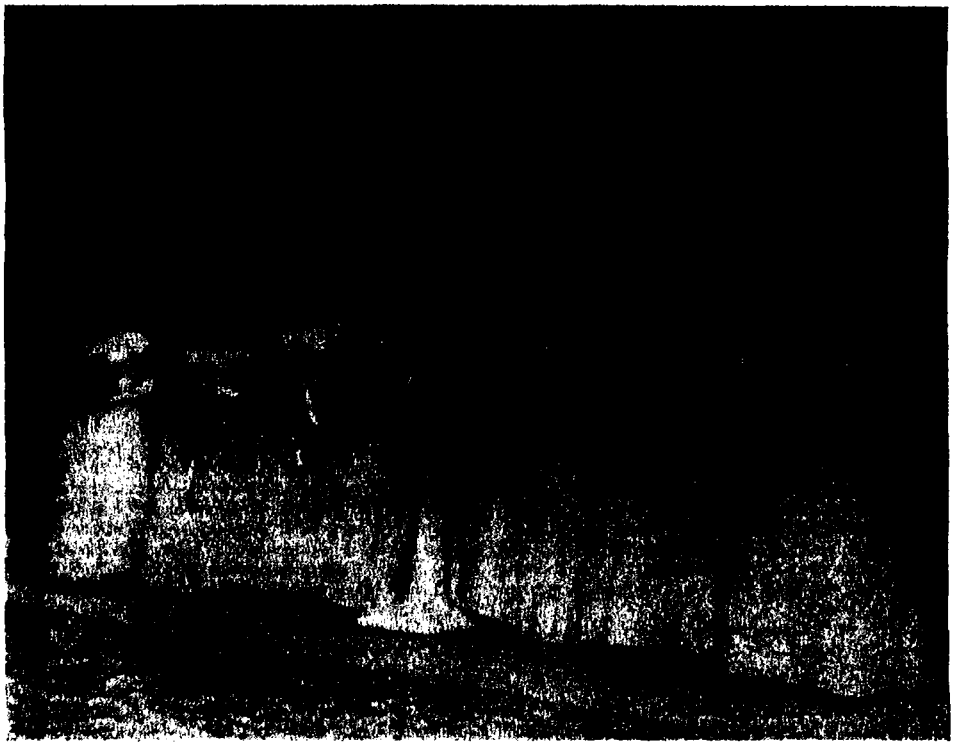

ciety, va cloure la festa amb el seu discurs de regraciament.

Cap al tard fou celebrada als salons del Girton College una recepció a honor de la reina i les seves dames, oferta per la professora Mrs. Helen F. Grant i el president dels mantenedors. Hi assistiren unes setanta persones, els hostes catalans i un bon nombre de professors de la universitat, principalment de les facultats de llengües modernes i d'història.

•

La BBC de Londres dedicà l'endemà una emissió de mitja hora a radiar els Jocs Florals per a les terres catalanes.

Entre les moltes adhessions rebudes ens cal mencionar la del Patronat dels Jocs Florals de Mèxic. Principalment desitgem copiar les dues següents:

De «L'Amitie Franco Catalane», de Paris: *Amities franco-catalanes en constitution adhère deuxième conference estudis catalans transmettent anglo catalan Society salulations cordiales sont presentes spirituellement Jocs Florals prient consistori agreer candidature Paris Jocs Florals 1957. President Francisque Gay, Arthur Conte Josep Trias, secretaire.*

Dels catalans de l'Alguer (Sardenya): *D'aqueix lluny reció antiga nissaga catalana alcem cor i veu, per saludar germans presents festa i expressar immortal fidelitat a la llengua tradicional gran mare espiritual Catalunya. Rafael Catardi, Rafael Sari i tots els germans d'Alguer.*

VEREDICTE

Flor Natural: Premi d'honor i cortesia sobre tema lliure, dotat amb £25 pel Centre Català de São Paulo, Brasil, fou adjudicat a Rosa Leveroni, de Barcelona, pel treball *Cinc poemes desolats*.

Primer accèssit: Dotat amb £15 pel Centre Català de Nova York, fou adjudicat a Agustí Bartra, de Mèxic, pel treball *El paradís*.

Segon accèssit: Dotat amb £10 pel Centre Català de L'Havana, Cuba, fou adjudicat a Manuel de Pedrolo, de Barcelona, pel treball *Sonda del temps*.

Englantina d'Or: Premi a la millor poesia d'esperit patriòtic o sobre fets històrics o tradicionals, usatges o costums de la nostra pàtria, dotat amb £20 per la Comunitat Catalana de Colòmbia, fou adjudicat a Ventura Gassol, de França, pel treball *Ginesta*.

Primer accèssit: Dotat amb 5.000 francs francesos pel Casal Català de Castres, França, fou adjudicat a J. Carner Ribalta, de Los Angeles, Califòrnia, pel treball *Ginesta*.

Viola d'Or i d'Argent: Premi a la millor poesia religiosa o de tema moral, dotat amb £20 pel Centre Català de São Paulo, fou adjudicat a Ramon Folch Camarasa, de Barcelona, pel treball *Cèrcol del silenci*.

CORTESIA
del
RESTAURANT

ambassadeurs

Paseo Reforma, 12
MEXICO, D. F.

Casa del Arte

LA CASA ON L'ARTISTA
TROBA TOT EL QUE
NECESSITA

Els marcs de més originalitat

Tel. 18-36-20 * Av. Independencia 101-C
MEXICO, D. F.

Casa Turu, S.A.

Av. Cuauhtémoc 747
Lucerna 5
MEXICO, D. F.

Si el vostre problema és de cristalls, nosaltres us el resoldrem

- **Des del 1932 instal·lem cristalls de tota mena a cotxes de totes les marques.**
- **La nostra experiència ens recomana.**

El paper utilitzat per aquesta revista és adquirit a

PAPEL-MEX, S. A.

Ayuntamiento N.° 112

MEXICO, D. F.

Primer accèssit: Dotat amb £10 pel Centre Català de Santiago de Xile, fou adjudicat a Mossèn J. Serra i Janer, de Mataró, pel treball *Díptic de Setmana Santa.*

Segon accèssit: Dotat amb £5 pel Casal Català de Montevideo, Uruguay, fou adjudicat a Puig-Espert, de França, pel treball *A la Verge dels Desemparats.*

PREMI IGNASI IGLESIES: Dotat amb 1000 pesos argentins pel Casal de Catalunya, de Buenos Aires, fou adjudicat a Ramon Folch Camarasa, de Barcelona, pel treball *No he vingut a portar la pau.*

PREMI JAUME SERRA HUNTER: Dotat amb 500 pesos mexicans pel Consell Nacional Català, fou adjudicat a Ramon Xuriguera, de França, pel treball *Jacint Verdaguer, l'home i l'obra.*

PREMI PRESIDENT COMPANYS: Dotat amb 500 pesos mexicans per l'Orfeó Català de Mèxic, fou adjudicat a Miquel Ferrer, de Mèxic, pel treball *La voluntat catalana.*

SEGON PREMI PRESIDENT COMPANYS: *Dotat amb* £10, fou adjudicat a J. M. Corredor, de França, pel treball *Vers la Renaixença Catalana.*

PREMI ANGLO-CATALAN SOCIETY: Dotat amb £10, fou adjudicat a J. Carner Ribalta, de Los Angeles, Califòrnia, pel treball *Balada de la presó de Reading*, original d'Oscar Wilde.

PREMI ROVIRA I VIRGILI: Dotat amb 250 pesos mexicans pel Consell Nacional Català de Mèxic, fou adjudicat a Abelard Tona Nadalmai, de Mèxic, pel treball *Imperi-Catalunya-Commonwealth.*

PREMI CARLES RAHOLA: Dotat amb 300 pesos mexicans pel senyor Martí Rouret i Callol, fou adjudicat a la senyora E. Oliveres de Picó, de França, pel treball *Relacions entre els els reialmes d'Anglaterra i de Mallorca.*

PREMI A. PUIG PUJADES: Dotat amb 300 pesos mexicans pel senyor Martí Rouret i Callol, fou adjudicat al senyor Agustí Cabruja pel treball *El trull.*

PREMI VALLS D'ANDORRA: Dotat amb £10 per Alcoverro-Llovet, fou adjudicat a Domènec de Bellmunt, de França, pel treball *Història, arqueologia i folk-lore de les Valls d'Andorra.*

PREMI SANT JORDI: Dotat amb £20 pel senyor Josep Solsona, fou adjudicat a Josep Torrents, de França, pel treball *Nova oda a Sant Jordi.*

PREMI PERE MASPONS CAMARASA: Dotat amb 50 dòlars dels Estats Units, fou adjudicat a Andreu Dameson, de Buenos Aires, pel treball *No hi ha res com el Vallès.*

PREMI CASAL CATALUNYA DE PARÍS: Dotat amb 5,000 francs francesos, fou adjudicat a Ambrosi Carrion, de França, pel treball *El Comte Arnau.*

PREMI POMPEU FABRA: Dotat amb 500 pesos mexicans, al millor treball de Filologia Catalana, fou adjudicat a Robert Pring-Mill, d'Oxford, pel treball *La terminologia en l'obra de Ramon Llull.*

INFORMACIÓ DEL «TIMES»

Donada la importància del diari *The Times*, de Londres, dintre els cercles que dirigeixen la vida anglesa, considerem que tenen un valor especial els comentaris dedicats per aquest diari als Jocs Florals en els quals fa remarcar la vitalitat de la cultura catalana, el sentit punyent de la poesia patriòtica i que la Gran Bretanya té una tradició d'amistat amb Catalunya.

The Times. Londres, 7 maig, 1956. Pel nostre corresponsal especial a Cambridge.

Cambridge, 6 de maig. — Breument es pot dir que aquesta tarda de maig Catalunya va vindre a Cambridge. La sala de cerimònies del Christ's College va ressonar amb les apassionades línies dels poetes que porten el mantell trobadoresc.

Aquesta ocasió foren els Jocs Florals de la Llengua Catalana, un dels festivals literaris més antics d'Europa. Originats a Provença, aquests festivals primaverencs s'instituïren a Barcelona l'any 1393, on es celebraven de costum el primer diumenge de maig. Des d'allí s'escamparen als països veïns. A València hi sobrevisqueren fins al segle setzè.

A Barcelona, l'any 1859, durant la renaixença de la literatura catalana, els Jocs es revifaren i prengueren un sentit de continuïtat anual fins que esclatà la quarta guerra civil. Proscrits pel règim de Franco dintre la terra catalana, han estat celebrats des del 1941 a Europa i Amèrica anualment, incloent-hi Londres (1947) i Nova York (1951).

Restauració moderna: Aquest ha estat l'any 98è de la seva restauració moderna i llur desenvolupament ací el dia d'avui ha demostrat categòricament el que el doctor J. M. Batista i Roca digué en el seu discurs d'obertura: la vitalitat de la cultura catalana. La llengua catalana és encara parlada per més de cinc milions de persones a Catalunya, València, les Balears, Rosselló, Andorra i la ciutat d'Alguer a Sardenya, així com entre els exiliats catalans i els catalanistes d'Europa i Amèrica.

El festival d'avui fou presenciat per un gran nombre de visitants, amb la quasi totalitat de la colònia catalana resident a Anglaterra — la qual suma unes 120 persones catalanes —, més de 150 treballs foren presentats. Molts d'ells arribaren de Catalunya.

El lema del festival es *Fides, Patria et Amor*, i els tres premis tradicionals són destinats a poesia lírica, religiosa i patriòtica. El premi de la secció lírica d'aquest any fou guanyat per la senyoreta Rosa Leveroni, de Barcelona, la qual estava present per recollir el seu premi i exercir el seu dret a designar la reina del festival. (Usualment el poeta, si és un home i és casat, elegeix, discretament, la seva pròpia esposa). La reina i les vuit donzelles de la seva cort d'amor, vestides de blanc, i portadores de grans ramells de flors roges i grogues, feren la seva entrada a la sala acompanyades de música del segle catorze, passant a presidir la festa des de l'estrada.

SWEATERS
Condal
PUEBLA 384
Tel. 25-44-38
MEXICO, D. F.

Estel
FABRICA
DE ROBA INTERIOR
PER A SENYORA
Av. República Argentina, 76 - B
Tel. 39-04-92 - MEXICO, D. F.

PROPIETARIS:
A. BERTRAN S.
J. BORRAS G.

RESTAURANT
BELLINGHAUSEN

QUATRE ESPECIALITATS
DE LA CUINA CATALANA

- Botifarra catalana amb mongetes i escalivada.
- "Zarzuela" de mariscos.
- Paella valenciana.
- Pollastre amb samfaina.

Servei a domicili

Londres 95. - Tels. 14-18-70 i 35-75-61

MD

ARTICLES DE PUNT

Models exclusius per a senyora, nen i home

CREACIONES MAS DEOP, S. A.

Av. Uruguay 86 ★ Tels. 21-17-35 i 12-03-13

México, D. F.

Altres premis foren guanyats per catalans residents en llocs tant distants com Perpinyà, Mèxic i Buenos Aires.

Assemblea expatriada. Els Jocs Florals han estat equiparats al «Eistedfod» galès, en forma literària, però ben diferents de la Institució galesa en el sentit de que ara són, principalment, una assembla de conjunt d'expatriats. Aquest fet donà un sentit punyent a la poesia que guanyà el premi de la secció patriòtica dels Jocs, en ésser llegida avui.

El de que els poemes fossin recitats en català i en anglès, féu ressaltar aquest sentit d'expatriació. Els expatriats catalans i els seus fills, són, necessàriament, bilingües.

La Gran Bretanya — tal com el doctor Batista i Roca digué avui — manté una llarga història d'amistat amb Catalunya i encapçala els estudis catalans del món.

Els set mantenedors. Els jutges. Aquest any estava integrat per tres professors britànics pertanyents a les universitats d'Oxford, Cambridge i Sheffield. La festa va ésser oberta pel vice-canceller de la universitat de Cambridge, rector del Christ's College, el professor B. W. Downs.

PARLAMENT DE J. M. BATISTA I ROCA

Senyor vis-canceller, dames, cavallers,

Quan en 1859 en Milà i Fontanals, en Joan Cortada i llurs amics restauraven els Jocs Florals a Barcelona tenien una idea ben clara que l'antic certamen literari dels trobadors reprenia novament a Catalunya. Però si coneixien prou el passat no podien preveure gens el futur, ni menys que abans d'un segle la Festa de la Gaia Ciència donaria la volta al món.

Si els trobadors rondaven de castell en castell, on nobles dames i cavallers els escoltaven i gaudien de llurs cants, avui també els Jocs Florals, foragitats de la nostra terra pairal per un inútil intent de destruir la llengua i l'esperit dels catalans, marxen per la via de peregrins i rondant pel món troben acolliment a les capitals d'Europa i d'Amèrica.

Els catalans i els Jocs Florals donem la volta al món, però el nostre esperit torna sempre a la llar, i tota la nostra vida i les nostres activitats, per lluny que sigui el país d'exili, giren a l'entorn de l'amor a la llengua i a la lleialtat a la terra que ens agermana a tots. El record és viu i fort, però més fort és l'impuls que ell ens dóna per a marxar avant i voler crear un futur millor, més il·lustre i més segur, alliberat de pesombres i ponentades i dedicat a la reconstrucció de la nostra terra.

L'acollida que avui la Universitat de Cambridge ofereix als Jocs Florals peregrins, marca una fita en la llur història. Amb Ricard I, *Cor de Lleó*, la literatura provençal entrava a la Cort anglesa. Amb els Jocs Florals d'enguany la Universitat de Cambridge acull i honora la literatura catalana. El cor dels catalans, ferit per la

persecució de què som víctimes, se sent mogut a la gratitud per la generosa hospitalitat britànica.

No és pas a l'atzar que els catalans ens sentim tan bé entre els anglesos i que així hagi nascut una amistat anglo-catalana.

Hi ha, naturalment, raons: velles tradicions comunes de pobles mariners i comerciants, velles tradicions democràtiques. Al costat de l'amor a la terra, potser no hi ha res més que catalans i anglesos estimem tant com la llibertat individual. El Parlament anglès i les Corts catalanes foren els primers d'aparèixer a Europa plenament organitzats i amb força efectiva, dues institucions exemplars d'aquesta arrelada democràcia inseparable de la nostra comuna civilització occidental.

El federalisme, encara, és una altra coincidència de catalans i anglesos nascuda de la lleialtat al territori local, de l'amor a la llibertat i d'un ampli sentit de solidaritat. Partint del *self-government* del petit comtat, el federalisme anglès, fort i flexible, ha sabut crear una Commonwealth mundial. El federalisme català no sols relligava els reialmes peninsulars de la Corona d'Aragó sinó les possessions mediterrànies del nostre petit Imperi medieval, primer nucli de l'Imperi Hispànic, i que es recolzava, igual que el britànic, en els interessos econòmics. En 900 anys de la llur història els Països Catalans i Aragó han viscut, com a règim normal, en un règim federal, excepte en els darrers 240 anys en què aquest règim ha estat ofegat pels rígids dogals de la centralització. Des de llavors els catalans viuen inquiets i descentrats, cercant restablir una forma d'equilibri en llur existència, desitjosos de tornar a un règim de confederació que per a ells és el règim normal de vida nacional i de relació amb els pobles veïns.

El paral·lel entre anglesos i catalans podria estendre's al camp psicològic. En ell trobaríem que el sentit pràctic, el *seny* i el *common sense*, i la tendència a la moderació i al *compromise*, són característiques comunes de la mentalitat d'ambdós pobles.

No és sorprenent, doncs, que des del principi de la nostra moderna Renaixença les obres literàries en llengua anglesa hagin atret els catalans. No voldria pas per a demostrar-ho donar-vos ací un catàleg d'obres, des del temps en què els traductors i editors de Barcelona varen fer d'aquesta ciutat el centre més actiu de difusió per tota Espanya de les novel·les de Sir Walter Scott que tant contribuïren a orientar vers l'arqueologia i la història, el Romanticisme català i la Reinaxença catalana. Venint als nostres dies podem esmentar les traduccions de novelles, de comèdies i de poemes anglesos per Josep Carner, i de totes les comèdies de Shakespeare per Josep M. de Sagarra. Suara una antologia de *Poesia Anglesa i Nord-Americana*, des de les balades a W. B. Yeats, acaba d'ésser publicada en català a Barcelona pel nostre poeta Marià Manent, a qui devíem ja l'*Epipsychidion* de Shelley.

EDITORIAL FOURNIER, S.A.

Arquitectura, 29 - Telèfon 28-03-64
Copilco-Universidad, México, D. F.

EDICIONS
CATÀLEGS
REVISTES
i
TOTA MENA D'IMPRESOS

La Optica López

TELÈFON 10-00-63
LOPEZ, 157-D
MEXICO, D. F.

* *Atenció especial a les receptes dels oculistes.*
* *Ulleres i cristalls de totes classes*
* *Puntualitat, exactitud, economia*

GALERIES TUSÓ

- PER REGAL TENIM GRAVATS DEL SEGLE XVIII I CONTEMPORANIS
- MARCS A LA MIDA PER A PINTURES MODERNES I ANTIGUES
- MOBLES I DECORACIÓ

Tel. 35-40-20

Génova, Nº 34 - MEXICO 6, D. F.

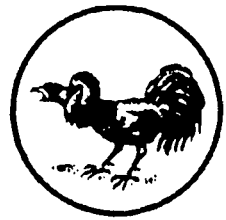

El Gallo Mexicano

S. A. de C. V.

Ribera de San Cosme 60 - MEXICO, D. F.
Cable: ANHELO - Tels. 35-63-79 i 16-12-23

MAGATZEM DE TEIXITS I ROBA EN GENERAL

•

RETALLS DE TOTES MENES A DOJO I SEMPRE A MENYS DEL COST

Parlant des de Christ's College no podria deixar de fer un esment especial de Milton i de la magnífica traducció catalana de *Paradise Lost* per J. M. Boix, publicada ara fa quatre anys a Barcelona; traducció remarcable per la fidelitat al pensament i a l'expressió, al metre i al ritme de l'original.

Observem els catalans amb gratitud que, de manera paral·lela, un creixent interès pels estudis catalans s'està desenvolupant a la Gran Bretanya.

L'estudi de la llengua i de la literatura catalanes avui forma part de l'ensenyament oficial del departament d'estudis hispànics d'un nombre creixent d'Universitats britàniques, i en aquests darrers anys són cada dia més els hispanistes anglesos que dediquen temps i esforços a estudis i recerques de cultura catalana.

Cap prova millor no pot ésser esmentada que la II Conferència d'Estudis Catalans celebrada a Cambridge aquests dies sota els auspicis de l'*Anglo-Catalan Society*.

Tenim la convicció que aquest interès que va en augment per l'estudi de la llengua i de la cultura dels sis milions d'habitants de la part mediterrània de la Península és de considerable importància per a obtenir una comprensió acurada i completa del complex ibèric. Els romans foren els primers a fer-se càrrec de les diferències entre els diversos pobles de les Hispànies, i ara els britànics, un altre poble creador i conservador d'un imperi, segueixen el punt de vista realista dels romans en l'interpretació de les modernes Espanyes.

Els catalans sempre hem mantingut una posició especial en aquest complex hispànic en relació a la història cultural de l'Occident. Els nostres avantpassats ocupaven la zona vital de la *Hispania Citeror*, i des d'ella, des de la seva capital Tarraco, les influències civilitzadores romanes en l'administració, el dret, el desenvolupament econòmic i la llengua s'estengueren endins de la Península seguint la ruta natural que és la vall de l'Ebre; el Cristianisme s'estengué igualment per la part nord de la Península des de Catalunya i seguint la mateixa ruta.

Centúries més tard, després de l'expulsió dels àrabs, Catalunya ve a la vida com una expansió de l'Imperi Carolingi.

He esmentat aquestes dues fites eminents, Roma i el Cristianisme, perquè elles defineixen tota la història cultural de Catalunya. La posició geogràfica del nostre territori a l'intersecció de la Península, l'Europa Occidental i la Mediterrània ha decidit que tots els elements de civilització i de progrés han entrat a les Terres Catalanes des del Nord o des de l'Est, i després d'haver-hi estat elaborats i assimilats, han estat difosos vers l'interior de la Península. És així com ha estat acomplerta la gran obra civilitzadora dels catalans dins el complex hispànic.

És aquesta també la posició de la vida catalana en el complex hispànic que ara rep l'atenció dels hispanistes britànics.

Jo no voldria pas semblar que intento adular aquests hispanistes, sinó només remarcar un fet en dir que avui la Gran Bretanya és el país d'Europa que, fora de les Terres Catalanes, porta la direcció en els estudis catalans, i en la interpretació objectiva de les Espanyes fonamentada en la tradició i les realitats modernes.

És per aquestes raons, també, que els Jocs Florals de la Llengua Catalana que ara celebrem a Cambridge bé podran ésser dits els Jocs Florals de l'amistat anglo-catalana.

De segur que cap altra de les llengües de l'Europa Occidental no pot oferir una història tan dramàtica com la llengua catalana que en una centúria i mitja ha tingut la seva Renaixença, ha creat una nova literatura i un moviment cultural de remarcable valor inspirador de la represa de la vida de tot un poble, ha tingut energies per a resistir la força destructora d'un modern estat totalitari, i ara, al cap de 17 anys, pot esguardar el futur amb confiança, segura de si mateixa, per a continuar una esplendorosa producció.

La llengua i la cultura catalana modernes ofereixen així un cas de valor extraordinària, ple d'ensenyaments en la història lingüística i cultural. El cas de la llengua catalana ens mostra com la vitalitat renovellada d'una nació, el miracle d'una Renaixença, fa possible el drama de la lluita per a crear una nova cultura i de la resistència a l'opressió física, coronat per la seguretat de què la vida i la creació cultural continuaran en el futur. Pot haver-hi millor fermança del triomf final?

Si la vitalitat i la voluntat d'una nació són la causa de la Renaixença i de la resistència, l'ensenyament que es desprén de la persecució actual és la inutilitat de la força física per a destruir les creacions espirituals.

Així aquesta violenta persecució per a destruir la cultura catalana ha donat al fet català una valor universal. D'una banda ha exposat els procediments, o la tècnica de què es val un estat totalitari en un intent de genocidi cultural. D'altra banda ha demostrat com aquest fracassa en topar amb la ferma voluntat d'un poble resolt a conservar el seu esperit i la seva personalitat nacional. És aquesta la lliçó que el fet català pot oferir avui al món i a l'estudi dels historiador de les llengües i les cultures.

La Renaixença catalana s'inicià ja amb una empenta que ultrapassa uns límits locals. Neix com a repercussió en l'esperit català de moviments àmpliament europeus, el liberalisme i el romanticisme, com a manifestació a la Península del moviment de les nacionalitats característic de les transformacions de l'Europa del segle XIX. A la segona generació de renaixentistes els escriptors catalans no sols s'han unit als provençals, sinó que després de la guerra franco-prussiana intenten promoure un redreçament espiritual de tots els pobles llatins enfront del germanisme. A fi de centúria els artistes i escriptors catalans, els «modernistes», absorbeixen influències de tot Europa que anys després s'estenen per Espanya i afecten la literatura castellana. En aquest moviment de les arts a Catalunya trobem l'impuls inicial de músics com Albéniz, Granados i Pau Casals i de pintors com Picasso: aportacions al progrés de les arts a Europa i al món.

JOIERIA I RELLOTGERIA
DE LA Palma
Huguenin i Altaba
RELLOTGES
DE LES MARQUES
MÉS FAMOSES
Adobs de tota mena
Garantia absoluta
Confecció de joiells sota encàrrec
Tacuba i Palma—Telèfon 21-25-65—MEXIC, D. F.

És així com el nostre moviment literari i artístic restant fondament català ha esdevingut, no local, sinó àmpliament europeu i s'ha esforçat sempre a produir obres que poguessin tenir una valor humana.

Aquest ha estat el sentit de les creacions de l'esperit català en la seva renaixença. Aquest ha estat el sentit de la seva resistència al totalitarisme: que la coerció i la censura limiten i rebaixen la qualitat de la creació intel·lectual, que a l'esperit humà per a crear li cal la llibertat, i que el progrés ve de la inconformitat, de la lluita i de la llibertat en la recerca, en la creació i en l'expressió. El suprem ensenyament de valor universal de la tenacitat i de la resistència espiritual catalana és que en la lluita de la força física contra l'esperit, la victòria final la guanya sempre l'esperit.

D'ací la inutilitat d'intentar la supressió d'una llengua o d'una cultura pels mitjans de coerció d'un estat totalitari. L'estat en surt derrotat. Però, àdhuc si fos possible que reeixis, l'anihilament d'un centre de creació cultural fóra un trist triomf. Un cop assolit, la devastació fóra major i la comunitat humana empobrida amb un centre creador de menys.

Sentat ja que la persecució no destrueix una cultura i un poble, podríem encara portar la nostra indagació un pas més enllà. Si la persecució està condemnada al fracàs, ¿no seria més prudent i més pràctic que els estats, totalitaris o no totalitaris, s'abstinguessin de lliurar-se a ella? ¿És que els pobles que pretenen ésser hegemònics dintre un estat seran prou intel·ligents i hàbils per a aprendre aquesta lliçó? Perquè al capdavall una persecució deixa ferides, crea reaccions, allunya i enemista els pobles, i a la curta o a la llarga, els perseguidors poden ésser responsables de provocar escisions fatals a un estat.

No és amb la destrucció, sinó amb el lliure desenvolupament i el lliure contacte entre llengües, literatures i cultures que elles fructifiquen i progressen. La lliçó de la nostra civilització occidental és que en països on hi ha dues o més llengües i cultures en contacte, la política més assenyada i profitosa és el mutu respecte i tolerància, i l'encoratjament de relacions recíproques que fomentin el progrés i el perfeccionament de cadascuna.

És aquest l'exemple que ens dóna la Gran Bretanya amb el lliure desenvolupament de la llengua i de la cultura galesa, Bèlgica amb l'amistosa relació entre flamenc i francès, Suïssa amb l'harmonia entre quatre llengües i civilitzacions. Certament els catalans no podem comprendre perquè la nostra llengua no pot ésser igualment respectada, perquè la persecució que sofreix hagi d'ésser l'únic cas de genocidi cultural a Europa i perquè entre les nacions de l'Estat on ens cal viure no pugui regnar la mateixa civilitzada tolerància i l'amistosa col·laboració que trobem arreu d'Europa.

Fa 98 anys que cada any els Jocs Florals són celebrats. Enguany, com en tots aquests anys d'exili, bon nombre de composicions arriben de totes les Terres Catalanes i dels catalans d'arreu del món. No podria haver-hi millor demostració de la solidaritat dels catalans, de la vitalitat i de la continuïtat de la llengua catalana sota la persecució que aquesta Festa que s'escau a la primavera en renovellar-se tota la vida de la Naturalesa. Oficialment la llengua és bandejada; en realitat el poble continua parlant-la i els escriptors continuen conreant-la. El curs de la vida no s'estronca i la voluntat de continuar vivint i desenvolupant-se en el futur cada any es reafirma.

Els Jocs Florals devenen així l'afirmació de la persistència de la realitat catalana a pesar de tot l'afirmació de l'existència del poble català i de la seva cultura en el complex hispànic i en l'Europa Occidental i de la nostra ferma convicció que el futur ha d'ésser creat no damunt la destrucció i la mort sinó damunt la vida i les creacions del poble català i dels altres pobles veïns.

Composicions literàries ens han arribat de totes les Terres Catalanes i dels catalans en exili a Europa i a Amèrica, tots ells units pel nexe cultural i nacional de la llengua materna comuna. Els Jocs Florals devenen així el símbol de la solidaritat catalana a través de les fronteres, de la unitat en l'esperit i en els ideals nacionals de la nostra gent.

Dintre d'aquesta solidaritat el cor dels catalans que vivim en el món lliure vola vers els catalans que en la terra nostra viuen sota el domini aliè i estan privats de la llibertat d'ensenyar, d'aprendre o de retre culte públic a aquesta llengua que és l'ànima del nostre poble.

Des d'aquesta terra de llibertat que és Anglaterra, des d'aquests Jocs Florals, plens aquest any d'un sentit i d'un auguri especials, que centren i expressen l'esperit i l'esperança de tots els catalans, el nostre pensament s'envola a la nostra Terra, a cadascuna de les llars catalanes on la nostra gent treballa, pateix i espera per a portar-hi un missatge d'encoratjament i de confiança.

Encoratjament, si calgués, a la tenacitat i a la lleialtat a la nostra llengua i als nostres ideals, confiança en un demà millor, en l'inescapable victòria final. Després dels anys de prova, la prova més dura que hem hagut d'aguantar, la llengua i l'esperit dels catalans està ja emergint victoriós. Avui ja podem proclamar que l'enemic no ens ha vençut i que la victòria serà nostra. Aquest acte mateix on avui ens trobem els catalans aplegats, corporalment i en el pensament, és clar testimoniatge que en aquest reialme de l'esperit damunt del qual gentilment regna avui la nostra Reina de la Poesia, les espases no hi poden assolir cap victòria.

Encoratjament també a mantenir i enfortir la solidaritat nacional. En dies i en dificultats a venir, la unió de tots els catalans serà la nostra major força. El poble dividit i en lluita contra si mateix és un poble perdut. La nostra història ens ho ha ensenyat repetidament i tràgicament. Cal superar i oblidar els odis fraticides i anticristians de croades i guerres civils. Si l'ombra de Caín ha de vagar sense repòs pel món, que ho faci damunt l'estepa estèril, no damunt la fèrtil terra catalana. Abstinguem-nos d'introduir idees alienes o discussions que puguin dividir-nos. Conjurem-nos tots a mantenir-nos units i a servir lleialment i amb l'esforç que calgui la nostra Pàtria i els ideals nacionals.

Aquest és el sentit dels Jocs Florals, el missatge de la nostra fe i de la nostra confiança que des d'ells adrecem al nostre poble, i en especial als joves, que són els que hauran de portar la torxa dels ideals nacionals vers el futur. En llurs mans està el pervenir. L'exemple de les generacions passades que tenaçment han mantingut la lluita i han creat una nació i una cultura, ha d'ésser per a ells el major estímul a prosseguir la marxa envers dies millors. Aquesta és la nostra fe i la nostra confiança que en mans dels joves depositem.

Després d'aquesta nit de tenebres llarga de disset anys, l'alba comença a apuntar, fermança d'un nou dia sota el sol de la llibertat. Gaudi de la llibertat, però també exigència de la pròpia responsabilitat, és allò que ens espera.

Aquest matí de claror, després del silenci forçat, ens portarà una nova Renaixença. Durant anys els catalans han pensat i meditat vora la llar i han acumulat experiències i forces per aquest nou dia i per a aquesta nova Renaixença en què s'esplairan aquestes energies contingudes, impuls de la nova vida.

Una tasca greu ens espera. Endegar primer l'expansió, el curs d'aquestes energies, eix central del desenvolupament del nostre poble. Impulsar després aquest corrent fins a recuperar el temps que ens han fet perdre i refer-nos de l'endarreriment cultural en que ens han fet caure, restablir la cultura catalana i portar-la al nivell que ara hauria ja assolit si el progrés normal del nostre poble no hagués estat interromput. Caldrà fer front a un llarg període de reconstrucció i de reeducació de la nostra gent, recordant que el catalanisme no és sols un moviment d'alliberació nacional, sinó que sempre ha estat un ideal col·lectiu i una ètica per a la nostra gent.

Caigudes les muralles que han mantingut isolats els catalans de l'Europa a que pertanyem, ens caldrà àvidament cercar i absorbir les millors influències en les lletres, les arts i el pensament d'arreu d'Europa perquè vinguin a afluir al torrent circulatori de les nostres energies contingudes i novament posades en marxa. El que entreveiem per a aquesta Nova Renaixença que s'acosta és quelcom semblant al que s'esdevingué en

Antoni Gilabert

ASSEGURANCES

Edificio San Francisco, 216 i 217 - GUADALAJARA, Jal. - Tel. 62-52

el període modernista, llavors que tota mena d'influències en el teatre, la poesia i la novel·la, en la pintura i en la música entraren d'Anglaterra, d'Escandinàvia, d'Alemanya, de Bèlgica i de França dins Catalunya i donaren al seu esperit tal impuls que tota una generació hi trobà inspiració.

Caldrà passar, doncs, de l'isolament i l'endarreriment a la integració de l'esperit català dins el moviment cultural europeu i modern. Catalunya tornarà així a reprendre la seva missió històrica d'ésser una avançada d'Europa.

Aquesta tasca passiva de recepció, assimilació i transmissió no serà suficient. De la servitud d'avui la nostra gent haurà de passar a la direcció a primera línia, i això requereix una capacitat per a prendre dinàmicament la iniciativa, per a crear plans i idees salvadores i per a dirigir i fer seguir. Fa quatre o cinc generacions que els catalans iniciaren la Renaixença romàntica i des de llavors Catalunya no ha deixat mai de provar la seva capacitat de creació en el pla literari i cultural no menys que en el polític i nacional. L'obra d'aquestes generacions passades no pot ésser pas una foguerada passatgera que s'apaga per a no deixar *més* que fum. Cal que persisteixi com una gran lluminar que guiï la nostra gent. La nova etapa en que anem a entrar oferirà la prova suprema al nostre poble. O els catalans recobrem la capacitat de crear i dirigir o anirem a remolc d'altres i arrossegats en llur fatal caiguda, rodolarem fins a l'abisme.

L'arbre de la cultura catalana bé caldrà que tingui unes rels profundes en la terra pairal, però, després de la nova florida que ja s'albira, els fruits que doni hauran d'ésser de la qualitat més exquisida i a l'abast de tots els homes, és a dir que hauran d'ésser fruits de sabor intensament humana.

Els catalans hem de tenir sempre present que en els nostres temps tan sols hi ha una raó que justifiqui la persistència de les literatures i de les cultures de les petites nacions: l'alta qualitat de les seves produccions. Produir pel migrat plaer de la pròpia contemplació i complaença és d'escassa valor. Cal sentir l'ambició de produir obres profundament humanes, amb un missatge inclòs en elles que pugui arribar al cor i al pensament de tots els homes, obres que no siguin efímeres i responguin a modes passatgeres, sinó que tinguin una valor perenne que sobrevisqui al pas del temps.

Repetim, la persistència de l'esperit català en la creació només pot justificar-se per l'elaboració d'obres d'alta valor humana, de valor universal, de valor permanent. Breu, cal aspirar a les obres que resten i sobreviuen, a les obres acomplertes amb una reeixida perfecció clàssica.

En aquesta Nova Renaixença que preveiem per aviat, i que comença ja a fer-nos sentir una frisança a les venes, la cultura catalana purificada per la persecució, rica d'una major experiència, entrarà en una etapa de major maduresa i de més alta qualitat. El nostre art i la nostra literatura hauran de devenir més complexos i rics. Els nostres intel·lectuals i escriptors ja des d'ara no poden restar més reclosos en torres de vori, hauran de sortir a l'àgora si no a la palestra. Hi ha tot un poble a salvar i llur missió serà contribuir a explorar camins i a guiar el poble en la seva marxa endavant.

Dins la creixent complexitat de les lletres catalanes, al costat de les escoles conegudes i respectades, caldrà que en sorgeixin de noves que atenguin a noves necessitats i a nous ensenyaments.

Caldrà cercar un major nombre de fonts d'inspiració noves o renovellades — l'èpica i la narració, una revalorització dels sentiments i de la totalitat de l'ànima humana, el rejoveniment en la frescor de la poesia popular, l'envol d'un neoromanticisme, un retorn a la Natura. Per a la major complexitat a què la Nova Renaixença ha d'aspirar, cap forma, cap estil, cap font d'inspiració no podrà ésser negligida.

La lira catalana no podrà ésser monocorde, bé li caldran totes set cordes, i d'entre elles les que fassin un so que més fondament arribi a l'ànima catalana, que li faci sentir la joia de la llengua retrobada, que desvetlli el poble català massa llargament adormit i el meni per les noves vies obertes vers la Llum i la Llibertat.

Mobles
CATALONIA
Av. Insurgentes, 368 • MEXICO, D. F.

Ara hem ampliat les nostres activitats amb

aquest anunci ens resulta petit

Ràdios i tocadiscos, aspiradores, rentadores i tota mena d'aparells elèctrics per a ús domèstic.

●

Variat assortit de làmpares

RECENSIONS

Les formes de la vida catalana, *per* JOSEP FERRATER MORA. *Editorial Selecta, Barcelona, 1955.*

La vida dels pobles, vida humana al capdavall, es revela sempre a l'esperit vigilant, sobretot si aquest participa d'ella, com una entitat intrínsecament problemàtica, teixida d'atzar i de constància, d'inèrcies i de consciències. Hi ha pobles en els quals, per sort o per desgràcia, aquest problematisme és tan agut que a cada moment històric sembla posar-se en joc el seu destí sencer i la substància de la seua perduració. És el cas dels ibèrics, per exemple. Ho delataria, si ja l'experiència quotidiana no ho demostrava, el fet d'existir, del costat castellà com del català, una abundant literatura centrada entorn de la realitat gairebé tràgica del viure col·lectiu. Si cal citar noms, heus ací els de la generació del 98 i Ortega i Gasset, d'una banda; els de Maragall i D'Ors, de l'altra — limitant-nos al passat i als més decisius. Avui, als nostres, hem d'afegir el de Josep Ferrater Mora.

Ferrater Mora, filòsof, ha reunit en un volum, *Les formes de la vida catalana*, uns textos apareguts, anys enrere, en edicions americanes *Les formes de la vida catalana* (Edicions de l'Agrupació Patriòtica Catalana, Santiago de Xile, 1944) i, lleugerament mutilat, *El llibre del sentit* (El pi de les tres branques, Santiago de Xile, 1948) —, i un parell d'estudis més recents, que són, en conjunt, una meditada indagació sobre el tremp i el tarannà de Catalunya. Segueix, d'aquesta manera, una noble tradició — de Fichte a Unamuno — de filòsofs que apliquen llur reflexió a la circumstància de sentir-se formant part d'un cos social viu i concret. Ningú millor que el filòsof no podrà escodrinyar aqueix món irreductible que és un poble, en esforç i tasca que són, comptat i debatut, de pur autoconeixement. Perquè, ¿com passaria ell per alt la pregunta sobre allò que una filosofia — potser la seua — deu a la terra de qui la crea? Ferrater Mora, precisament, dedica a això tot un assaig — un dels més intel·ligents que he llegit — a propòsit d'Eugeni d'Ors.

«En tant que sistema de proposicions que pretenen posseir una validesa objectiva», diu Ferrater, «la filosofia de qualsevol filòsof és independent de la comunitat humana i de la seva història, però en tant que actitud la *mateixa* filosofia està bastida damunt d'una estreta dependència de tal comunitat i de tal història». Per això, al filòsof, li urgeix aclarir aqueixa vida col·lectiva que és l'arrel del seu filosofar, o que, almenys, hi és. I resulta lògic que la seua investigació siga *ja* un viure les formes d'aquella vida. «En tant que actitud», és clar. Continuïtat, seny, mesura i ironia, són les quatre facetes, segons Ferrater Mora, de la vida del poble català. Totes quatre ens recorden les velles preferències, si no slògans, del primer Eugeni d'Ors: l'indigenisme de la filosofia de Xènius — i deixem ara de banda qualsevol valoració — vindria corroborat per llur presència operant en la trama del pensament orsià. I no hi ha dubte que continuïtat, seny, mesura i ironia, s'allotgen, igualment, en el fons de la filosofia de Josep Ferrater Mora.

Si no coneguéssem algunes de les seues moltes obres en castellà, el mateix llibre que ara comentem ens confirmaria en la conclusió deduïda del seu assaig sobre D'Ors. Car no es tracta, aquestes *Formes de la vida catalana*, del previsible pamflet patriotard, sinó d'una reposada anàlisi, penetrant, desenvolupada amb seguretat, amb morosa seguretat, rica en digressions especulatives. Al costat del que conté d'estudi de la nostra psicologia col·lectiva — limitat al Principat, però en molts punts extensiu als altres països catalans —, el lector hi troba pàgines de subtil profunditat, incidint en aspectes marginals o entranyables al tema central. Ferrater Mora ens parla d'aquelles quatre virtuts, com a virtuts soles i com a virtuts nostres — i les practica, parlant-nos-en. Però també — i la lliçó era ben necessària — dels perills adjacents o subjacents a elles. I de sant Jordi i del comte Arnau, mites tradicionals de Catalunya. I de tres grans poetes nostres del segle XX: Maragall, Carner i Riba. No dubte a col·locar entre el millor del llibre les consideracions de Ferrater sobre el misteri de la poesia: la paraula poètica, la relació entre filosofia i poesia. I, al fons de tot, encara, hi ha l'exemplar fidelitat, la solidària contribució a l'esforç comú d'una cultura catalana resistent, que ens envia el filòsof, amb els seus mots exactes i terrals, des de la seua Universitat nordamericana. — JOAN FUSTER

LABORATORIOS QUERALT MIR, S. A.
Productes científics
OFICINES: CALLE SINALOA 56
LABORATORIS: PLAZA MIRAVALLE 3
AP. POSTAL 102 - TELS. 28-86-66 I 46-37-31
CABLE: QUERALTMIR
MÉXICO 7, D. F.

NOTICIARI

¶ Durant la seva estada a Mèxic, Josep Carner ha tingut la *gentilesa* de *participar* en diversos actes públics dels catalans i ha estat objecte de moltes manifestacions de simpatia. El 23 de febrer, PONT BLAU i *La Nova Revista* van oferir-li un sopar de benvinguda, en el qual van adreçar-li uns mots de salutació el doctor Pere Bosch Gimpera i Vicenç Riera Llorca. El dia 28 de febrer, l'Institut Català de Cultura va celebrar, a l'Orfeó Català, una reunió de taula rodona, sota la presidència de Carner, en la qual es va discutir el tema *Present i esdevenidor de Catalunya*. El primer de març es va celebrar a l'Orfeó Català, també sota la presidència de Josep Carner, l'habitual sessió literària a honor dels escriptors catalans residents a Mèxic premiats als darrers Jocs Florals, que en aquest cas eren els de San José de Costa Rica 1955. Lluís Nicolau d'Olwer, Francesc Farreras Duran, Manuel Alcàntara Gusart i Salvador Armendares van acompanyar Josep Carner en la presidència. Alcàntara Gusart, secretari del Patronat a Mèxic del Jocs Florals de la Llengua Catalana, va llegir uns mots emotius sobre els Jocs Florals a l'exili. A continuació els diversos autors premiats que es trobaven a Mèxic van llegir els seus treballs, o fragment d'ells. Miquel Ferrer, guanyador del Premi President Companys, va llegir *Manuel Carrasco Formiguera en la lluita de Catalunya per la llibertat;* Vicenç Riera Llorca, guanyador del Premi Jaume Serra Hunter, va llegir unes pàgines de *Catalunya en la Corona d'Aragó;* Josep Espinassa Massaguer, uns contes del seu recull *Contes per a infants*, al qual fou atorgat el Premi Francesc Macià; Joan Espinassa Closes llegí *Don Salvador, metge de poble*, narració que havia merescut el Premi Andreu Xandri; Víctor Alba, guanyador del Premi de la Pau, va llegir el seu treball *Catalunya i la Pau*. Finalment, Josep M. Codó va donar a conèixer la versió per a piano de la seva sardana *Nit Blava*, guanyadora del Premi Nicolau. Agustí Cabruja, invitat a l'acte per la seva condició de guanyador del Premi del Centre Català de Santiago de Xile amb la novel·la *Les Òlibes*, va excusar la seva absència per malaltia. Josep Carner va cloure l'acte amb un parlament brillant sobre la llengua catalana. El 14 de març, en un acte organitzat per la Institució de Cultura Catalana i presidit per Salvador Armendares, Josep Carner va donar una conferència sobre *La literatura catalana avui en dia*. ¶ En la col·lecció *L'espiga*, que publica Editorial Torre, de València, ha aparegut el tercer volum de *Camins d'argent*, d'Emili Beüt Belenguer. ¶ Darrerament, la *Nova col·lecció Lletres* ha publicat *El gep*, novel·la de l'humorista Noel Clarasó. ¶ *Només el miratge* és la primera novel·la llarga de Fèlix Cucurull, apareguda en el volum 206 de la *Biblioteca Selecta*, de Barcelona. ¶ Dins la col·lecció *Raixa*, de Mallorca, s'ha publicat *Faust*, obra teatral de Llo-

ESENCIAS
Y MATERIAS PRIMAS,
S. A.

Isabel la Católica, 10

Cable: ESYMAPRISA

Telèfons 36-61-51 i 12-75-94 MEXICO, D. F.

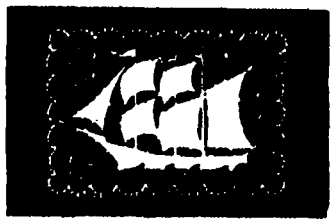

Llenceria
fina

MARIBEL

PASAJE ITURBIDE 18 - TEL. 18-27-95 - MÉXICO, D. F.

renç Villalonga, *Dhey*. ¶ Amb motiu del XXV aniversari de la mort de Santiago Rusiñol, l'Editorial Selecta ha iniciat la segona edició, dins la seva Biblioteca Perenne, de les *Obres completes* del famós humorista barceloní. ¶ En l'acte de clausura del curs de llenguo i literatura de *Lo Rat Penat* de València, Joan Fuster ha pronunciat una conferència sobre el tema *Jaume Roig i sor Isabel de Villena. Dos escriptors davant un mateix tema: les dones*. ¶ El 23 de maig, Francesc de B. Moll havia de donar a la Caixa de Jubilacions, de Barcelona, una conferència sobre *Menéndez Pelayo i la llengua catalana*. Un cop començada va ser suspesa perquè el públic, de manera unànime, es va oposar a l'exigència que la continués en castellà. ¶ Va ser prohibit el sopar commemoratiu dels deu anys de vida de la Societat Catalana d'Estudis Històrics — filial de l'Institut — que havia de celebrar-se el dia 9 de juny a Barcelona. ¶ A la Joventut Catalana de Buenos Aires, el 19 de maig, Joaquim Oró donà una conferència sobre el tema *Preparant-se per a demà;* i el 26 del mateix mes Mireia Seras de Soler en va donar una altra sobre *L'actuació dels catalans en la història argentina*. ¶ Al diari *Excélsior*, de la ciutat de Mèxic, del dia 26 d'abril, el crític Junius publica un comentari molt elogiós del recital que el violoncel·lista Lluís Garcia Renart va donar a la «Sala Manuel Ponce», de Mèxic. ¶ A l'Associació Excursionista de Reus es donen regularment conferències sobre temes diversos. Les darreres de les quals tenim noticies han estat: el 13 de març, *Excursionisme i ciutadania*, per Maspons i Anglasell; el 17 de març, *Els Alps*, per Joan Cardona, el 23 de març, *Una ascensió al Mont Blanc*, pel doctor Antoni Escola Gibert, i el 23 d'abril, a *Mig camí de la muntanya*, per Oleguer Huguet. ¶ *L'Independent*, diari de Perpinyà, ha iniciat la publicació, un cop a la setmana, d'un text en català. ¶ A *Vida Nova* Domènec de Bellmunt lamenta que en una *Història de la literatura catalana* publicada recentment a Barcelona no es faci cap al·lusió a la influència de la prosa periodística sobre la literatura catalana moderna. ¶ *Terra Lliure*, de París, ha publicat *Garbuix Poètic* de Joan Ferrer. ¶ L'enginyer J. Torrens-Ibern, professor d'Estadística a l'Escola d'Enginyers Industrials de Barcelona, ha presentat una densa comunicació sobre el tema *Qu'est-ce que la Statistique* a la *Société de Statistique de Paris*, la qual ha estat publicada en el número de gener-febrer-març d'enguany del *Journal* de la Societat. ¶ La «Llar de Germanor Catalana», de Tolosa del Llenguadoc, en la seva darrera assemblea general renovà el seu Consell Directiu que ha quedat constituït de la forma següent: President: Miquel Galceran; vice-president: Manuel Miquel; secretari: Carmel Bagués; vice-secretari Francesc Salo; arxiver: Ramon Basora; vocals Josep Barquero i Antoni Bisbal. ¶ El «Casal de Catalunya», de París, en el curs de la seva assemblea general ordinària celebrada el dia 25 de març, procedí a la renovació parcial del seu Consell Directiu, el qual ha quedat constituït de la següent manera: President: Josep Sans; vicepresident: Antoni Millan; secretari: Babriel Nogués; vice-secretari: Manelic Costa; tresorer: Josep Santos; comptador: Joan Soler; bibliotecari: Antoni Sobrevia; vocals Amadeu Andreu i Pere Cabré. ¶ Diverses grans fàbriques de la indústria tèxtil catalana han començat a utilitzar cervells electrònics. El cervell electrònic té múltiples i importants aplicacions, una de les quals és la que en aturar-se un teler, aquest queda fortament il·luminat al mateix temps que un dispositiu especial indica d'una manera precisa la causa que ha provocat la interrupció de la màquina. Gràcies en aquest dispositiu de cervell electrònic, l'operari pot dirigir-se immediatament al teler aturar i procedir tot seguit a posar-lo en marxa sense pèrdua de temps. ¶ Gràcies als cervells electrònics de fabricació catalana instal·lats a les fàbriques de teixits, a les sales de control de les fàbriques queden registrades en un ciclògraf les incidències de la marxa del teler. Calculen els tècnics que amb el concurs eficaç d'aquesta màquina moderna un sol operari podrà responsabilitzar-se de

LA MILLOR PASTISSERIA EUROPEA

ELS XOCOLATES SUISSOS PERRRIE

Plaza Parque España 7 - Tel. 11-05-65

DOCTOR DEMOFIL FRANCO

ODONTOLEG

Consulta:
de 11 a 1 i de 4 a 8

Uruguay, 44-112
Tel. 21-20-57

MEXICO, D.F.

seixanta telers alhora. ¶ Esteve Calzada ha donat una conferència sobre *Llegenda història i anècdota en «La mort de l'escolà»*, al Centre Barcelonista. ¶ En un festival de Cors celebrat a Hilversum, Països Baixos, ha guanyat el primer premi la Capella Clàssica Polifònica, i el segon, l'Orfeó Laudate, tots dos de Barcelona. ¶ L'Orfeó Català de Barcelona ha cantat per primera vegada a la Seu Vella de Lleida. I va donar també un concert al Frontó de Lleida. ¶ La jove soprano Enriqueta Tarrés ha guanyat el Gran Premi de 500.000 francs en un concurs celebrat a Tolosa de Llenguadoc. ¶ A la Sala Ricordi, de Buenos Aires, el mestre Jaume Pahissa ha donat dues conferències, una sobre *El sistema musical: la seva formació i organització. Paral·lel entre les lleis físiques i espirituals*, i una altra sobre *Evolució de la Música: escoles i sistemes musicals*. ¶ L'Editorial Selecta ha volgut assenyalar el segon centenar dels seus títols amb un homenatge al País Valencià. El volum 200 és *Antologia de la poesia valenciana*, del poeta i assagista Joan Fuster, conegut i estimat dels lectors de PONT BLAU, que han tingut ocasió d'apreciar i assaborir, a les pàgines d'aquesta revista, la qualitat de la seva prosa i l'agudesa i finor dels seus judicis. La tria escrupulosa que ha fet l'amic Fuster ha quedat enriquida per l'estudi crític i històric amb que inicia el llibre, i que l'ocupa fins a la pàgina 67. És el millor estudi que coneixem de la poesia valenciana moderna, tant per la seva informació com pel seu valor analític, i per si sol dóna un valor extraordinari al llibre. La tria conté poemes — precedits, en cada cas, d'una breu nota biogràfica dels autors —, de Teodor Llorente, Miquel Duran de València, Josep Maria Bayarri, Jacint Maria Mustieles, Daniel Martínez Ferrando, Francesc Caballero i Muñoz, Salvador Verdeguer, Enric Duran i Tortajada, Pasqual Asins, Prudenci Alcon i Mateu, Enric Navarro Borràs, Carles Salvador, Maximilià Thous Llorenç, Francesc Almela i Vives, Bernat Artola Tomàs, Joan Lacomba, Lluís Guarner, Enric Soler Godes, Angelí Castanyer, Vicent Casp i Verger, Martí Domínguez Barberà, Emili Roca Salvador, Josep Mascarell Gosp, Matilde Llòria, Xavier Casp, Joan Valls Jordà, Jaume Bru i Vidal, Joan Fuster, Vicent Andrés Estellés, Maria Beneyto, Francesc de Paula Bruguera i Rafael Villar. En un dels pròxims números de PONT BLAU publicarem la crítica d'aquest llibre. ¶ El *Boletín del Centro de Documentación Científica y Técnica de México*, publica en el número d'abril, la fitxa bibliogràfica de l'estudi del doctor Ignasi V. Ponseti, resident a Iowa City, en col·laboració amb C. Y. Chang i E. Witschi, publicat a la revista de la Societat d'experiments biològics de Nova York, referent als "Efectes teratològics de les llavors de *Lathyrus odoratus* sobre el creixement i regeneració de membres de vertebrats". ¶ L'escriptor liberal anglès Victor S. Pritchett recull en el seu recent llibre *The Spanish Temper* les impressions d'un recent viatge pels diferents pobles de la Península. (Després del seu primer viatge el 1924 publicà *Marching Spain*.) Referint-se a l'estat d'ànim de l'emigració té conceptes molt alliçonadors, els quals ens plaurà d'extractar en el número pròxim. ¶ Margarida Xirgu ha obtingut un èxit ressonant a Uruguay.

PONT BLAU

Revista mensual de literatura, arts i informació.

15 maig-15 juny del 1956
Any IV, números 43-44

Director
VICENÇ RIERA LLORCA

Secretari de redacció
J. SOLER VIDAL

Director artístic
J. M. GIMÉNEZ BOTEY

Administrador
JOAN B. CLIMENT

Distribuïdor
RAMON FABREGAT

Direcció i administració:
Uruguay 52, desp. 10.
Apartado Postal 7324
México 1, D. F.

Autorizada como correspondencia de 2ª clase en la Administración de Correos Nº 1 de México 1, D. F., el 20 de octubre de 1953.

Malalts? Convalescents?

UN PA
PER A CADA
DIETA

PANIFICADORA DIETETICA "DIANA", S.A.
Manuel Caballero 11[illegible]-04
MEXIC, D. F.

DIFUSORA DEL LLIBRE

Uruguay 52-10. Ap. 10319. México, D. F.

HISTÒRIA. BIOGRAFIES

EN CATALÀ:

Moreu-Rey, E.: *Un barceloní a la cort de Maria Antonieta: Sartine.* Selecta, 247 pp. $ 15.00

Sagarra, Josep M. de: *Memòries.* 827 pàgines, 50 làms., tela $ 110.00

Soldevila, F., y Bosch Gimpera, P.: *Història de Catalunya.* Mèxic, 1946, 397 pp. $ 13.50

Trueta, Josep: *L'esperit de Catalunya.* Mèxic, 1950, 316 pp. $ 12.00

EN CASTELLÀ:

Carretero Amieva, L.: *Las nacionalidades españolas.* México, 1952, 292 pp. $ 15.00

Madrid, Francisco: *Las últimas veinticuatro horas de Francisco Layret.* Buenos Aires, 1942, 78 pp. $ 5.00

Osorio, Angel: *Vida y sacrificio de Companys.* Buenos Aires, 1943, 281 pp. $ 15.50

EN FRANCÈS:

Corredor, Josep M.: *Conversations avec Pablo Casals.* París, Albin Michel, 1955, 343 pàgines, 8 làmines fora text, exemplar amb autògraf, $ 34.50

Orwell, George: *La Catalogne libre.* (1936-1937). Traduction de l'anglais par Yvonne Davet. París, Gallimard, 1955, 302 pp. $ 28.00

EDITORIAL XALOC

Acaba d'aparèixer:

QUARANTA ANYS D'ADVOCAT

Per AMADEU HURTADO

- Un dels testimoniatges més vius i alliçonadors que ens hagin llegat els nostres homes públics.
- Un interessant document històric.

ODÓ HURTADO

UNES QUANTES DONES

Un llibre molt bo que ací a l'Argentina, a desgrat de circumstàncies monetàries no gaire encoratjadores, té assegurada una gran difusió. — *H. Nadal Mallol* (Dir. de *Ressorgiment.*)

Un volum de 248 pp. $ 20.00

J. PINEDA FARGAS

HIMNES I SALMS A CATALUNYA

El llibre de J. Pineda Fargas hauria de ser llegit per tots els catalans. Els que ja som grans podem avivar-hi el caliu que reconforta l'amor patri; els joves podran recollir-hi la guspira del vell foc que, cobert de cendres, incita a nous atreviments. — *J. Soler Vidal*

Un volum de 110 pp. $ 9.00

Ramon Fabregat • "Difusora del Llibre"
Uruguay 52-10. Ap. 10319. México, D. F.

BANY DE COLOR

Miss Clairol

EN EL CABELL

Melody

EN LES VOSTRES UNGLES

Tota la bellesa que pot somniar una dama

Distribuidors exclusius:

CASA SOLARES

Isabel la Católica, 13(

MÉXICO, D. F.